

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาเน้นหนักเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
อุทยานตะวัน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ตามวารสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการพัฒนา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยว
5. แนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
6. อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
7. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวทางการพัฒนา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวทางการพัฒนา

1.1.1 ความหมายการพัฒนา

สนธยา พลศรี (2525) กล่าวว่า การพัฒนาหมายถึง กระบวนการ
เปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นทั้งทางคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ด้วยการวางโครงการ
และดำเนินงาน โดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง

เฉลียว บุรีภักดิ์ (2526) อธิบายความหมายของคำว่า การพัฒนา คือการที่
บุคคลหรือคณะบุคคล กระทำภารกิจงานอันมีผลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นลำดับ โดย
การธำรงรักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ยั่งยืนถาวรยิ่งขึ้น

สุวกิจ ศรีปัดดา (2547) กล่าวว่า การพัฒนาเป็นการจัดกระทำเพื่อให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ผู้คิดจัดกระทำ กำหนดไว้ (ซึ่งมักจะดีขึ้น) การพัฒนาจะกระทำ
โดยกระบวนการ 3 วิธีคือ 1) รักษาสิ่งดีๆ 2) สร้างเสริมสิ่งใหม่ 3) แก้ไขปัญหา

ปกรณั์ ปรียากร (2548) ได้กล่าวว่า ตามรูปศัพท์คำว่า การพัฒนา แปลว่า
ทำให้เจริญ ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Lo develop ที่แปลว่า การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย

โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่ยาวตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมไปกว่าเดิม หรืออาจก้าวหน้าไปจนถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2547 : 329) ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนา” ว่าเป็นกระบวนการ (process) ที่จะต้องมีองค์ประกอบของเครื่องชี้วัดที่สำคัญ และต้องผสมผสานระหว่างการเปลี่ยนแปลง(change) ในทางบวกแก่การปรับปรุงเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตให้เจริญขึ้น โดยเกี่ยวข้องกับ 4 แกนหลักคือ คน โครงสร้าง เทคโนโลยี และระบบ (รวมทั้งสภาพแวดล้อม) การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องสามารถควบคุมได้ โดยกำหนดเป็นแผนงาน โครงการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเด่นชัด และปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ มีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชนเพื่อประชาชน และเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการกระจายรายได้ และการกระจายคุณภาพชีวิตแก่กลุ่มคนในสังคมอย่างเป็นธรรม โดยเน้นให้เกิดความเท่าเทียมกันในเรื่อง การศึกษา การทำงาน ความก้าวหน้าแก่คนในสังคมอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การพัฒนาคือ การกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ส่งผลให้สังคมและเศรษฐกิจดีขึ้นตามไปด้วย

2) ความหมายของ “แนวทางการพัฒนา”

“แนวทางการพัฒนา” หมายถึง ทางปฏิบัติ หรือแนวทางที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีขึ้นทั้งคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบโดยมนุษย์และเพื่อมนุษย์เอง

1.1.2 แนวทางการพัฒนา

1) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ (economic development)

สนธยา พลศรี (2545 : 59) กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งนำไปใช้ในชุมชนเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้า โดยวิธีการทางเศรษฐกิจ

รอสโทว์ กล่าวว่าทุกประเทศในโลกนี้สามารถแบ่งขั้นตอนในการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดใน 5 ขั้นตอน

1. ขั้นสังคมแบบดั้งเดิม (traditional society)
2. ขั้นเตรียมการ (preconditions for take – off)
3. ขั้นทะยานขึ้น (take off)
4. ขั้นไปสู่ความเจริญเติบโตเต็มที่ (drive to maturity)

5. **ขั้นอุดมโภคา (the age of high mass consumption)** ประเทศจะขยายสู่ความก้าวหน้า จะต้องมียุทธการการลงทุนเพิ่มสูงขึ้น มีอุตสาหกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น มีการพัฒนาสถาบันสังคม และการเมือง ดังนั้นจึงต้องมีการระดมเงินออมจากภายในและภายนอกประเทศ

จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ เป็นทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจที่สนับสนุนให้รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการเพิ่มรายจ่ายเพื่อการบริโภค (consumption) การลงทุนของภาคเอกชนทั้งหมด (investment) และรายจ่ายของภาครัฐบาล (government expenditure) โดยรายได้ของประเทศเท่ากับผลรวมของรายจ่ายทั้งสามข้างต้น หากว่ารายจ่ายหรือรายได้ของประเทศไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานเต็มที่ รัฐบาลควรเข้ามากระตุ้นรายจ่ายเพื่อการบริโภคด้วยการลดภาษีหรือให้สินเชื่อกแก่ผู้บริโภคในอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือส่งเสริมการลงทุนด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่ถ้ามาตรการต่างๆ ไม่ได้ผลต้องแก้ไขด้วยการเพิ่มรายจ่ายของภาครัฐบาล ถ้าเกิดปัญหาการว่างงาน รัฐบาลควรดำเนินนโยบายงบประมาณขาดดุล และในทางตรงกันข้ามหากเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลควรลดรายจ่ายของรัฐบาลลง (ชนวรรธน พลวิชัย 2545:34-35)

ทฤษฎีใหม่: การบริหารจัดการที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2540: 230 – 237) กล่าวว่า เกษตรกรไทยมีเนื้อที่ดินประมาณ 10 – 15 ไร่ต่อครอบครัว การพัฒนาตามหลักทฤษฎีใหม่เน้นการแบ่งที่ดินเป็นสัดส่วน คือ ส่วนแรก ร้อยละ 30.00 เนื้อที่โดยเฉลี่ย 3 ไร่ ให้ทำการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูก โดยมีความลึกประมาณ 4 เมตร ซึ่งจะสามารถรับน้ำได้ถึง 19,000 ลูกบาศก์เมตร โดยการรองรับจากน้ำฝน ส่วนที่สอง ร้อยละ 60.00 เนื้อที่โดยเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ปลูกพืชผลต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ร้อยละ 30.00 ในส่วนที่หนึ่ง ทำนาข้าวประมาณ 5 ไร่ ร้อยละ 30.00 ในส่วนที่สอง ปลูกพืชไร่หรือพืชสวน ตามแต่สภาพของพื้นที่ และภาวะตลาด ประมาณ 5 ไร่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณโดยใช้หลักเกณฑ์เฉลี่ยว่า ในพื้นที่ทำการเกษตรนี้ต้องมีน้ำในช่วงฤดูแล้งประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ถ้าหากแบ่งแต่ละแปลงเกษตรให้มีเนื้อที่ 5 ไร่ ทั้ง 2 แห่ง ความต้องการใช้น้ำประมาณ 10,000 ลูกบาศก์เมตร เพื่อเป็นน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง ส่วนที่สาม ร้อยละ 10.00 เป็นพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ จัดเป็นที่อยู่อาศัย ถนนทางเดิน คัน คู คลอง ตลอดจนปลูกพืชสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ รวมพื้นที่โดยเฉลี่ย 15 ไร่ ตามสัดส่วน 30 – 30 – 30 -10 ตามทฤษฎีใหม่นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานแนวพระราชดำรินี้เป็นหลักปฏิบัติสำคัญยิ่งในการดำเนินการ คือ

1. วิธีการนี้ใช้ปฏิบัติกับเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดิน จำนวนน้อย แปลงเล็กๆ ประมาณ 15 ไร่

2. มุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองได้ แบบประหยัด โดยเน้นความสำคัญของความสามัคคีกันในห้องถิ่น

3. กำหนดจุดมุ่งหมายให้สามารถผลิตข้าวบริโภคได้เพียงพอทั้งปี โดยยึดหลักการทำนา 5 ไร่ ของครัวเรือนหนึ่งนั้นจะมีข้าวพอกินตลอดทั้งปีเป็นหลักสำคัญของทฤษฎีใหม่นี้

ทฤษฎีใหม่จึงเป็นแนวพระราชดำริ ปัจจุบันได้รับการพิสูจน์และยอมรับกันอย่างกว้างขวางในหมู่เกษตรกรไทยแล้วว่า พระราชดำริของพระองค์เกิดขึ้นด้วยพระอัจฉริยภาพสูงส่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

สรุปว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ คือการสร้างความสำเร็จก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจให้ประชาชนมีรายได้เพิ่ม สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยมีการลงทุนเพิ่มทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรมให้สามารถนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแบบยั่งยืน

2) การพัฒนาด้านสังคม

สำนักนายกรัฐมนตรี (2544 : 8) กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพ ไว้ 3 ด้าน สรุปดังนี้ คือ

(1) สังคมคุณภาพ ยึดความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนไทยทุกคนให้เป็นคนดี และคนเก่งพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย และความรับผิดชอบ

(2) สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ สร้างให้คนไทยทุกคนมีความสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้ทันโลกเรียนรู้ตลอดชีวิต

(3) สังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน สร้างให้เป็นสังคมที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม และคุณค่าเอกลักษณ์ของสังคมไทย พึ่งพาเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน

สหประชาชาติ กล่าวว่า การพัฒนาสังคมเป็นกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพ และระบบสังคม (social system) และโครงสร้างสังคม (social structure) สถาบันบริการ และนโยบายในอันที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อระบบความเป็นอยู่ ค่านิยมและการกระจายโอกาสที่ดีขึ้นของบุคคล (ดิเรก ฤกษ์หรั่ง 2547 : 329)

สรุป การพัฒนาด้านสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงให้คนเป็นคนเก่งมีความรู้ควบคู่คุณธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ และการแบ่งปันผลประโยชน์ให้เกิดความสมดุลในสังคม

3) การพัฒนาด้านการเมือง และการปกครอง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 90) ให้ความหมายของ “การเมืองและครอบคลุมความหมายของการปกครอง” ว่าหมายถึง

(1) งานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน

(2) การบริหารประเทศ

(3) กิจการอำนาจหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

ณรงค์ เส็งประชา (2541 : 106) อ้างในสนธยา พลศรี (2545 : 160) ให้ความหมาย "สถาบันการเมืองการปกครองว่า" เป็นกลุ่มของบรรทัดฐานที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและกำหนดอำนาจอธิปไตยในการดำเนินอธิปไตยในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมป้องกันไม่ให้เกิดการไร้ระเบียบของสังคม

รูปแบบที่สำคัญของการเมืองการปกครองมี 2 รูปแบบ คือ การเมืองการปกครองแบบเผด็จการ (dictatorship) และแบบประชาธิปไตย (democracy) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ กฎหมายอำนาจอธิปไตย ผู้ใช้อำนาจอธิปไตย นโยบายการดำเนินงาน เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม ผู้มอบนโยบาย ผู้ปฏิบัติตามนโยบาย อาณาบริเวณหรือพื้นที่สถาบันปกครองมีอำนาจในการควบคุม และประชาชนหรือสมาชิกของสังคม

ในขณะที่ สนธยา พลศรี (2545 : 160-162) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันการเมืองการปกครอง สรุปได้ดังนี้ คือ

1. การจัดระเบียบสังคมโดยสร้างบรรทัดฐานขึ้นใช้ร่วมกัน
2. การควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมที่วางไว้
3. การบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ด้านต่างๆ ของสมาชิก
4. การสร้างความเจริญก้าวหน้าให้สังคม และความสุขของสมาชิก
5. การรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของสมาชิก
6. การระงับความขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างสมาชิก
7. การเป็นตัวแทนของสังคมในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่น
8. การสร้างความมั่นคงให้สังคมดำรงอยู่ตลอดไป

สรุปได้ว่า การพัฒนาการเมืองการปกครอง หมายถึง การที่สถาบันการเมืองการปกครองดำเนินการใดๆ ก็ตามเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้า และประโยชน์สุขทั้งด้านความเป็นอยู่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อประชาชน โดยใช้นโยบายทางการเมืองเป็นหลักนำ ในปัจจุบันสถาบันการเมืองการปกครองของประเทศไทย ได้พยายามกระจายอำนาจแนวทางเป้าหมายของชุมชนเพื่อชุมชนเอง ทั้งนี้ภายใต้ข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด

4) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (www.Enriroment.in.th.) กล่าวถึงการพัฒนาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเกิดจากสาเหตุใหญ่ 3 ประการ คือ

1. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร จึงทำให้มีการใช้ทรัพยากรเพื่อดำรงชีวิต
2. การรวมตัวตั้งถิ่นฐานของประชากร กระทบต่อสิ่งแวดล้อม
3. การใช้เทคโนโลยีในการผลิต

ในส่วนของแนวทางพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีมาตรการ ดังต่อไปนี้

1. วางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
2. สนับสนุนงบประมาณในโครงการกิจกรรม พัฒนา เสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อม
3. กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีการถือปฏิบัติ และพิจารณาด้านกฎหมาย ควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำ อากาศ เป็นต้น
4. ประชาสัมพันธ์ปลูกจิตสำนึกประชาชนให้มองเห็นปัญหา และ ความสำคัญที่ต้องร่วมมือกันดูแลสิ่งแวดล้อม
5. การอนุญาตให้ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต้องมีเงื่อนไขให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม

6. การปลูกป่าต้นน้ำลำธาร ตามแนวพระราชดำริ
7. การปลูกป่าในที่สูง ตามแนวพระราชดำริ
8. การปลูกป่าทดแทนตามแนวพระราชดำริ
9. การปลูกป่า 3 อย่างให้ได้ประโยชน์ 4 อย่าง ตามแนวพระราชดำริ

5) การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2547 เห็นชอบในหลักการ "ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547 - 2551" ตามที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเสนอ โดยให้หน่วยงานแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวให้บังเกิดผล โดยมีระยะสำคัญ ให้ยึดหลักการดำเนินการพัฒนาในภาพรวม ดังต่อไปนี้

1. การรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ
2. การพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องดำเนินการในเรื่องนี้
3. การกิจต่างๆตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด และกลุ่มจังหวัด โดยให้สำนักงานงบประมาณ สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ดำเนินการให้เหมาะสม

โดยให้ทุกส่วนที่ได้รับมอบหมายพิจารณาการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนบรรณรักให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยว
อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

2. การที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมาจับจ่ายใช้สอยสินค้าให้ถือเป็นรูปแบบ
หนึ่งของการจำหน่ายสินค้าส่งออกให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวง
สาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควบคุมดูแลสินค้าต่าง ๆ
ให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับสินค้าส่งออก

3. ให้กระทรวงการคลัง และกระทรวงพาณิชย์รวมทั้งหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องปรับปรุงระบบภาษีสินค้านำเข้าเพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว
ในภูมิภาคนี้

4. จังหวัด และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องปรับปรุงบำรุงรักษาสถานที่
ท่องเที่ยวรวมถึง โครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสม

5. ปรับปรุงพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเพื่อการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยว
เช่น ด้านอนามัย ห้องน้ำสะอาดต้องเพียงพอ การขนส่งและการจราจร ถนนหนทาง สายการบิน
ราคาถูก โดยให้กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงคมนาคมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

6. ในกรณีที่ภารกิจปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ถ่ายโอนให้องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการแล้วแต่ท้องถิ่นไม่พร้อมให้หน่วยงานรับผิดชอบเดิมพิจารณา
ดำเนินการแทน โดยยึดผลประโยชน์ของประเทศเป็นที่ตั้ง โดยมีให้นำประเด็นการกระจายอำนาจ
และการถ่ายโอนภารกิจมาเป็นข้ออ้างว่าเป็นอุปสรรคในการดำเนินการ

7. ให้เอกชนเข้าร่วมลงทุนในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดย
ต้องกำหนดเงื่อนไขที่จูงใจและต้องไม่กระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่

1.1.3 หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2536) อ่างใน ดนัย กิติธรรณ (2544 : 21) เสนอ
แนวคิดการพัฒนาทั่วไป สามารถแบ่งได้เป็น 2 ทาง ได้แก่

1) การพัฒนาแนวปริมาณ หมายถึง การพัฒนาที่ให้ความสำคัญสูงสุดใน
เรื่องการขยายตัวเชิงปริมาณตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาโดยที่จะพบเสมอว่าการเติบโตทาง
เศรษฐกิจ คือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา

2) การพัฒนาแนวคุณภาพ หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม และยั่งยืนภายใต้ขอบเขตและกฎเกณฑ์ของนิเวศวิทยา ดังนั้น การพัฒนาที่เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศให้สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องนั้นจะต้องมีการพัฒนาในองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ด้านสอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่นำเสนอโดย สุทธิชัย หวันแก้ว (2545หน้า24) ที่มีความเห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ในกระบวนการพัฒนา และมีความจำเป็นจะต้องแสวงหาแนวทางพัฒนาโดยต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ในขณะที่ สิปปนนท์ เกตุทัต (2537) อ้างใน คณิศ กิตติสารณ์ (2544 : 22) ให้ความเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทยว่าจะต้องเน้นความพอดี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการ เพิ่มศักยภาพของชุมชนและสังคม เพื่อให้มีการขยายฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจให้มั่นคงเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันระดับ โลก ในขณะเดียวกันจะต้องเน้นการกระจายรายได้โดยมีการเชื่อมโยงชนบทกับเมือง รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยจะต้องมีการปฏิรูประบบการศึกษา พัฒนาทักษะทรัพยากรมนุษย์ และปฏิรูประบบสาธารณสุข ปฏิรูปการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองต่อความสามารถในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในรุ่นต่อ ๆ ไป

สรุปได้ว่า หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจะต้องเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อคนรุ่นต่อ ๆ ไป โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในทุกๆ ด้าน และจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาทั้งแนวปริมาณ และคุณภาพโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

1.2.1 ทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม (evolutionary theory)

ชาร์ลส์ดาร์วิน (Charles Dawin) นักชีววิทยาชาวอังกฤษเป็นแนวทางในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรม โดยมีนักทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมหลายคน เช่น ออกุสต์ คอมท์ เลวิส เชนรี มอร์แกน, เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์, เอมีล คเคอร์ โคม์, เอเคเวิร์คปีไทเลอร์ และจูเลียน สจวต

ทฤษฎีของเฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์ นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษเสนอว่า สังคมจะวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อยๆ เสมอ จึงควรปล่อยให้มันเป็นไปเองไม่ควรมีการแทรกแซงจากภายนอก การเปลี่ยนแปลงนี้สมาชิกที่ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมเท่านั้นจึงจะอยู่รอดและเจริญรุ่งเรืองผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมก็จะสูญหายไปอย่างไม่มีมีการแทรกแซง จากภายนอก การเปลี่ยนแปลงนี้สมาชิกที่จะปรับตัวได้อย่างเหมาะสมเท่านั้นจึงจะอยู่รอดและ

เจริญรุ่งเรือง ผู้ที่ไม่สามารถปรับปรุงตัวได้อย่างเหมาะสมก็จะสูญหายไป จำนวนสมาชิกจะมากขึ้น สังคมจะมีลักษณะเหมือนอินทรีย์ (Organism) ที่ประกอบด้วยโครงสร้างที่ซับซ้อนและวิวัฒนาการไปสู่ความแตกต่างกันมากขึ้น มีความหลากหลายทางสังคมมากขึ้น

สรุป การพัฒนาทางด้านสังคม และวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการที่จะเข้าไปพัฒนานั้น เป็นสิ่งที่ดีแต่ก็ไม่ควรไปกระทบถึง การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของสังคม บางสิ่งควรปล่อยให้สังคมปรับตัวเอง เพราะถือว่าเป็นการพัฒนาตามธรรมชาติ

1.2.2 ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม (discard fall theory) ที่เสนอโดย

ออสวอลด์ สเปนเจอร์ (coswaldler) ที่เสนอโดย ออสวอลด์ สเปนเจอร์ (Oswald Spenaler) มีสาระสำคัญ คือ สังคมและวัฒนธรรมจะมีจุดเริ่มต้น แล้วค่อยๆเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ เมื่อถึงจุดก็จะเสื่อมลงสูญหายไปเหมือนการเจริญเติบโตของมนุษย์การเสื่อมหายของวัฒนธรรมจะไม่สูญหายไปเลย แต่จะปรับเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

1.2.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (the disputation theory of cultural)

ซึ่งมี ราล์ฟ ลินตัน นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกันเป็นเจ้าของมีสาระสำคัญพอสรุปได้ คือ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยจากการติดต่อสื่อสารระหว่างสังคมที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และต่างก็แพร่กระจายวัฒนธรรม สู้กัน บุนเทียน ทองประสาน (2531 : 67) กล่าวว่า การพัฒนาเชิงวัฒนธรรม เป็นแนวคิดการพัฒนาโดยใช้คนเป็นศูนย์กลางที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของคนในชุมชน โครงการพัฒนาต่างๆ ที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงค่านิยม และวัฒนธรรมของคนในชุมชนนั้น ๆ มักจะไม่ประสบความสำเร็จ การศึกษาวัฒนธรรมเพื่อให้เข้าใจถึง วิถีชีวิตทั้งหมดของการพัฒนา การศึกษาวัฒนธรรม จึงมิได้มีความหมายเพียงแค่นำมาปรับปรุงเทคนิค วิธีการทำงานของนักพัฒนาเท่านั้น แต่มีความหมายถึง “ทิศทาง” การพัฒนาด้วย

สรุปว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืน แน่นอน มีเกิดขึ้นและเสื่อมไปตามสถานการณ์ในแต่ละสังคม แต่วัฒนธรรมจะไม่หายไป จะคงอยู่กับคนในสังคมนั้นตามสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ และยินดีที่จะปฏิบัติสืบต่อกัน

1.2.4 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ศิริณา จิตต์จรัส (2543 : 15) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ประสบการณ์ ความรู้ และการปฏิบัติต่างๆ ของคนในชุมชนในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนเป็นวัฒนธรรม การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงให้ความสำคัญแก่ผู้อาวุโสในชุมชน เพราะมีประสบการณ์ ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้แก่ มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ มีบูรณาการสูง มีความเชื่อมโยงไปสู่نامธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ครรรชนี เอ็มพันธุ์ และคณะ (2549) กล่าวว่า การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการวางแผนโดยให้ชุมชนเป็นแกน (community-based approach) โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนในระดับตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งเน้นการจัดการการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเป็นการวางแผนที่ดำเนินการในลักษณะการกระตุ้นและเตรียมความพร้อมของชุมชนไปพร้อมกัน โดยให้มีทักษะและเข้าใจการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักการที่ถูกต้อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความเป็นไปได้ในการช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว และช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ซึ่งไม่เพียงแต่ด้านสิ่งแวดล้อม ยังรวมถึงด้านวัฒนธรรมและประเพณีอีกด้วย

สรุปว่า มีทฤษฎีมากมายเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งที่เป็นการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองให้สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับโอกาส และสถานการณ์

2. แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยว

สุขเกษม จิตรสิงห์ (2543:4) กล่าวว่าในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี เป็นแหล่งปลูกทานตะวันที่สำคัญของประเทศ โดยมีพื้นที่ปลูกในจังหวัดลพบุรี ในปี 2543/2544 เท่ากับ 209,708 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 118 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี 2544:5) สำหรับเมล็ดที่ใช้ปลูกเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตจากบริษัทเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2543 พันธุ์ทานตะวันที่จำหน่ายเป็นการค้า พบว่ามีหลายพันธุ์และมีศักยภาพในการให้ผลผลิตแตกต่างกัน เนื่องจากพันธุ์ใหม่ๆ บางพันธุ์ยังไม่มีการปลูกในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี จึงได้นำพันธุ์ทานตะวันลูกผสมการค้ามาทดสอบเปรียบเทียบการให้ผลผลิต เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางให้เกษตรกรเลือกใช้พันธุ์ทานตะวันให้เหมาะสม

2.1 ความสำคัญของทานตะวัน สุพจน์ แสงประทุม (2545:1) กล่าวว่าทานตะวันเป็นพืชน้ำมันที่มีบทบาทสำคัญในตลาดโลก นอกเหนือจากถั่วเหลือง ปาล์ม น้ำมัน ทานตะวันเป็นพืชที่ปลูกเพื่อใช้ประโยชน์จากเมล็ด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พวกที่ใช้เมล็ดสกัดน้ำมัน และพวกที่ใช้เมล็ดบริโภคเป็นอาหารประเภทขบเคี้ยว หรืออาหารนก น้ำมันทานตะวันมีคุณภาพในการ

บริโภคสูง เนื่องจากน้ำมันทานตะวันประกอบด้วยไขมันไม่อิ่มตัวในปริมาณสูงถึง 83 กรัมต่อไขมัน 100 กรัม และน้ำมันทานตะวันยังประกอบไปด้วยวิตามินเอ ดี อี และเค คุณภาพของวิตามินอี ในน้ำมันทานตะวันจะสูงกว่าน้ำมันพืชอื่นๆ และวิตามิน อี ยังเป็นตัว antioxidant ช่วยไม่ให้เกิดกลิ่นหืน เมื่อเก็บไว้เป็นเวลานาน ดังนั้นจึงสามารถเก็บไว้ได้นาน โดยสี กลิ่น และรสชาติไม่เปลี่ยนแปลงนอกจากนั้นแล้วทานตะวันที่ปลูกในปัจจุบัน ได้รับการยอมรับว่าเป็นพืชที่ปราศจากการตัดต่อพันธุกรรม ทำให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

2.1.1 ความสำคัญทางเศรษฐกิจ สุพจน์ แสงประทุม (2545:2-3) กล่าวว่า ประเทศผู้ผลิตทานตะวันที่สำคัญของโลกได้แก่ อาร์เจนตินา อเมริกา รัสเซีย อินเดีย โรมานี ฝรั่งเศส และจีน จากสถิติการปลูกที่ผ่านมามีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น 80 ล้านไร่ในปี 2523 เป็น 130 ล้านไร่ ในปี 2541 และผลผลิตรวมของโลกประมาณ 26 ล้านตัน ในประเทศไทยได้เริ่มมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกทานตะวันเป็นการค้ามาตั้งแต่ ปี 2531 โดยมีพื้นที่ปลูกประมาณ 7,500 ไร่ และค่อยๆ เพิ่มขึ้นจนถึง ปี 2536 มีพื้นที่ปลูกประมาณ 40,000 ไร่ ได้ผลผลิตรวมประมาณ 60,000 ตัน หรือประมาณร้อยละ 60 ของความต้องการภายในประเทศ ซึ่งปัจจุบันความต้องการใช้เมล็ดทานตะวันเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมมีประมาณ ปีละ 100,000 ตัน ทำให้ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศทุกปี ทั้งในรูปของเมล็ด และน้ำมัน น้ำมันทานตะวันนอกจากจะใช้บริโภคในรูปของน้ำมันสกัดในการปรุงอาหารต่าง ๆ แล้วยังเป็นที่ยอมรับในอุตสาหกรรมทำเนยเทียม ทำสี น้ำมันชักเงา สบู่ และน้ำมันหล่อลื่นเครื่องยนต์

2.1.2 ความสำคัญด้านความสวยงาม สุพจน์ แสงประทุม (2545:6,11) กล่าวว่า ดอกทานตะวันเป็นดอกแบบที่สมบูรณ์เพศมีลักษณะเป็นรูปจาน (เรียกว่า head หรือ capitulum) เกิดบนตาของดอกลูก หรือของแขนง ขนาดของฐานดอกมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 6-75 เซนติเมตร ขึ้นอยู่กับพันธุ์ ฤดูกาล ชนิด และความสมบูรณ์ของดิน การดูแลรักษา สภาพภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ) ที่เกี่ยวข้อง แต่ละจานดอกประกอบด้วยดอก 2 ชนิด คือดอกย่อยที่อยู่รอบนอกจานดอกเป็นดอกไม่มีเพศ (เป็นหมัน) มีกลีบดอกสีเหลืองส้ม ดอกย่อยที่อยู่ในจานดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศมีเกสรตัวผู้พร้อมที่จะผสมได้ก่อนเกสรตัวเมีย และสายพันธุ์ผสมเปิด อาศัยแมลงเป็นตัวช่วยในการผสมเกสร ผสมตัวเองน้อย ในแต่ละจานดอก มีดอกย่อยอยู่รวมกันเป็นกระจุก ตั้งแต่ 700-4,000 ดอกต่อจานดอก สำหรับพันธุ์ที่ให้น้ำมัน ส่วนพันธุ์อื่นอาจจะมีถึง 8,000 ดอกต่อจานดอก การบานของดอกจะเริ่มจากวงนอกไปยังเส้นผ่าศูนย์กลางของดอก ดอกที่เกิดกับกิ่งแขนงจะมีขนาดเล็กกว่าดอกที่เกิดจากลำต้นหลัก ส่วนใหญ่พันธุ์ที่ปลูกเป็นการค้ามักจะเป็นต้นมีดอกเดี่ยว เพื่อความสมบูรณ์ของดอก และให้เมล็ดที่มีคุณภาพ

2.1.3 ความสำคัญด้านเป็นอาหารและบริโภค สุพจน์ แสงประทุม (2545:1,4,13)

กล่าวว่าทานตะวันมีคุณภาพในการบริโภคสูงเนื่องจากน้ำมันทานตะวันประกอบด้วยไขมันไม่อิ่มตัวในปริมาณสูงถึง 83 กรัม ต่อไขมัน 100 กรัม และน้ำมันทานตะวันยังประกอบไปด้วย วิตามิน เอ ดี อี เค เมล็ดมีธาตุเหล็กสูงไม่แพ้ธาตุเหล็กจากไข่ไก่ และตับสัตว์ เมื่อบดเมล็ดเพื่อทำแป้งจะได้ แป้งสีขาวมีไขมันสูง มีโปรตีนมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณแป้ง เมล็ดทานตะวันเป็นส่วนประกอบในการทำงานนม เช่น ลูกก็ทานตะวัน ทานตะวันคั่ว และน้ำดื่มทานตะวัน นอกจากนี้แล้วยังมีทานตะวันอีกประเภทหนึ่งใช้เป็นอาหารว่าง หรือทำขนมหวานเมล็ดมีสีลายขาวดำโตกว่าประเภทให้น้ำมัน เปลือกหนาไม่ติดกับเนื้อในเมล็ด เมื่อกะเทาะเมล็ดแล้วใช้เนื้อในรับประทานเป็นอาหารว่าง เช่นเดียวกับเมล็ดแดงโม และสามารถใช้เป็นอาหารนกได้อีกด้วย

2.1.4 ความสำคัญด้านการท่องเที่ยว ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ (2549:5-1,5-3) กล่าวว่า

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ตั้งอยู่ที่บ้านแก่งเสือเต้น ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 สามารถเดินทางโดยทางรถยนต์ ห่างจากจังหวัดลพบุรี 48 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินสาย 1 มีทางแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3017 เส้นทางลพบุรี บ้านโคกตูม พัฒนานิคม ผ่านหน้าเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เป็นถนนลาดยาง 2 ช่องทางจราจร ถนนในพื้นที่อำเภอพัฒนานิคม ก่อนถึงปากทางเข้าเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อยู่ระหว่างการปรับปรุงเป็นถนน 4 ช่องทางจราจร ตลอดเส้นทางผ่านพื้นที่เกษตรกรรม มีพื้นที่พักอาศัยกระจุกตัวริมถนนสายหลัก มีภูมิทัศน์ที่เป็นธรรมชาติสวยงาม การเดินทางจากจังหวัดสระบุรี หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดิน 21 จากจังหวัดสระบุรี เลี้ยวขวาแยกถนนทางหลวงหมายเลข 3017 เข้าถึงเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ได้เช่นเดียวกัน ถนนเส้นนี้ทำให้นักท่องเที่ยวจากภายนอกเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกขึ้น

ทุ่งทานตะวันเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในฤดูกาล ดอกทานตะวันจะบานสะพรั่ง ในช่วงเดือน พฤศจิกายน – มกราคม แหล่งปลูกทานตะวันกระจายอยู่ทั่วไป ตลอดเส้นทางถึงอำเภอพัฒนานิคม

แหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวันมีลักษณะพิเศษ คือ มีการกระจายตัวของแหล่งปลูกทุ่งทานตะวันในพื้นที่ครอบคลุมบริเวณกว้าง และมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวอยู่ที่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ แต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่น และระดับประเทศที่ทำให้เกิดรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ ลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ช่วยสร้างอาชีพ และแก้ปัญหาการว่างงาน ทำให้เกิดการกระจายรายได้

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สุพจน์ แสงประทุม (2545:6) กล่าวว่าสำหรับในประเทศไทยทานตะวันสามารถปลูกได้ดีทั้งภาคกลาง

ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งปลูกที่สำคัญได้แก่ จังหวัดลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ อุทัยธานี เป็นต้น สามารถปลูกจำหน่ายในรูปแบบเมล็ด เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมน้ำมันพืช โดยปลูกเป็นพืชครั้งที่ 2 หลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวพืชหลัก เช่น ข้าวโพดหรือถั่วเหลือง โดยทั่วไปแล้ว เกษตรกรปลูกทานตะวันในช่วงปลายเดือน สิงหาคมจนถึงเดือน ตุลาคม ทานตะวันที่ปลูกในช่วงเวลาดังกล่าว ดอกจะบานเต็มที่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือน ธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ปลายฤดูฝน และต้นฤดูหนาวเหมาะแก่การเดินทางไปเที่ยวชมดอกทานตะวัน ซึ่งเป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานของชุมชนท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ดอกทานตะวันเลียนแบบดอกทานตะวันธรรมชาติเป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้

2.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของทานตะวัน

ทานตะวัน เป็นพืชในตระกูลเดียวกับเบญจมาศ คำฝอย ดาวเรือง เป็นพืชล้มลุกที่มีปลูกกันมากในเขตอบอุ่น สามารถสกัดน้ำมันที่มีคุณภาพสูงจากส่วนที่เป็นเมล็ด เรียกชื่อตามลักษณะการหันของดอก ในขณะที่ช่วงดอกบานจะหันดอกไปทางทิศของดวงอาทิตย์ ลักษณะการบานของดอกทานตะวัน ดังภาพที่ 2.1 (สุพจน์ แสงประทุม 2545:8)

ภาพที่ 2.1 สภาพการบานของดอกทานตะวัน (แหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน)

หมายเหตุ : จากภาพถ่ายจริง [วันที่ 6 ธันวาคม 2549]

2.2.1 ราก เป็นระบบรากแก้วหยั่งลึกลงไปประมาณ 60 - 70 เซนติเมตรมีรากแขนงค่อนข้างแข็งแรงแผ่ขยายไปด้านข้างได้ยาวถึง 130 เซนติเมตร เพื่อช่วยลำน้ำลำต้นได้ดี และสามารถใช้ความชื้นระดับผิวดิน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะรากของทานตะวันดังภาพที่ 2.2 (สุพจน์ แสงประทุม 2545:9)

ภาพที่ 2.2 รากค้ำยันทานตะวัน (จากแหล่งปลูกทานตะวัน ตำบลช่องสาริกา)

หมายเหตุ : จากภาพถ่ายจริง [วันที่ 6 ธันวาคม 2549]

2.2.2 ลำต้น ส่วนใหญ่ไม่มีแขนง แต่บางพันธุ์มีการแตกแขนง ขนาดของลำต้น ความสูง การแตกแขนง ขึ้นอยู่กับพันธุ์ และสภาพแวดล้อม ความสูงของต้นอยู่ระหว่าง 150 – 185 เซนติเมตร ลำต้นของทานตะวันดังภาพที่ 2.3 (สุพจน์ แสงประทุม 2545:10)

ภาพที่ 2.3 ลำต้นทานตะวัน (จากแหล่งปลูกทานตะวัน ตำบลช่องสาริกา)

หมายเหตุ : จากภาพถ่ายจริง [วันที่ 6 ธันวาคม 2549]

2.2.3 ใบ เป็นใบเดี่ยวเกิดตรงกันข้าม หลังจากที่มีใบเกิดแบบตรงกันข้ามอยู่ 5 คู่ แล้ว ใบที่เกิดหลังจากนั้นจะมีลักษณะวน จำนวนใบบนต้นอาจมีตั้งแต่ 8 - 70 ใบ รูปร่างของใบ แตกต่างกันไปตามพันธุ์ สีของใบอาจมีตั้งแต่เขียวอ่อน เขียว และเขียวเข้ม ก้านใบแก่แล้วก็จะ โค้งลงมา

เป็นรูปตัวยู (U) การสร้างใบจะมีมากจนกระทั่งดอกบาน หลังจากนั้นการสร้างใบจะลดน้อยลง ใบของทานตะวันดังภาพที่ 2.4 (สุพจน์ แสงประทุม 2545:10)

ภาพที่ 2.4 ใบทานตะวัน (จากแหล่งปลูกทานตะวัน ตำบลช่องสาริกา)

หมายเหตุ : จากภาพถ่ายจริง [วันที่ 6 ธันวาคม 2549]

2.2.4 ดอก เป็นรูปจาน เกิดอยู่บนตาของลำต้นหลัก หรือแขนงลำต้นมีเส้นผ่าศูนย์กลางของดอกอยู่ระหว่าง 6 - 37 เซนติเมตร ซึ่งขึ้นกับพันธุ์และสภาพแวดล้อม ดอกมีลักษณะเป็นแบบช่อดอก ประกอบด้วยดอกย่อยเป็นจำนวนมาก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1) ดอกย่อยที่อยู่รอบนอกจานดอก เป็นดอกที่ไม่มีเพศ (เป็นหมัน) มีกลีบดอกสีเหลืองส้ม

2) ดอกย่อยที่อยู่ในจานดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ มีเกสรตัวผู้ที่พร้อมจะผสมได้ก่อนเกสรตัวเมียและสายพันธุ์ผสมเปิดส่วนใหญ่ผสมตัวเองน้อยมาก

ในแต่ละจานดอกจะมีดอกย่อยอยู่ประมาณ 700 - 3,000 ดอก ในพันธุ์ที่ให้น้ำมัน ส่วนพันธุ์อื่นๆ อาจมีดอกย่อยถึง 8,000 ดอก การบานหรือการแก่ของดอกจะเริ่มจากวงรอบนอกเข้าไปสู่ศูนย์กลางของดอก ดอกบนกิ่งแขนงจะมีขนาดเล็ก แต่ถ้าเป็นแขนงที่แตกออกมาตอนแรก ๆ ดอกก็จะมีขนาดใหญ่เกือบเท่ากับดอกบนลำต้นหลัก ดอกของทานตะวันดังภาพที่ 2.5 (สุพจน์ แสงประทุม 2545:11)

ภาพที่ 2.5 ดอกทานตะวัน (จากแหล่งปลูกทานตะวัน ตำบลช่องสาริกา)

หมายเหตุ : จากภาพถ่ายจริง [วันที่ 6 ธันวาคม 2549]

2.2.5 เมล็ด (หรือผล) ประกอบด้วยเนื้อใน ซึ่งถูกห่อหุ้มไว้ด้วยเปลือกที่แข็งแรง เมื่อผลสุกส่วนของดอกที่อยู่เหนือรังไข่จะร่วง ผลที่มีขนาดใหญ่จะอยู่วงรอบนอก ส่วนผลที่อยู่ข้างในใกล้ ๆ กึ่งกลางจะมีผลเล็กลง

2.3 การปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยว สุพรรณฯ แสงประทุม (2545 : 6) กล่าวว่า ในประเทศไทยทานตะวันสามารถปลูกได้ดีทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งปลูกที่สำคัญได้แก่ จังหวัดลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ อุทัยธานี เป็นต้น สามารถปลูกจำหน่ายในรูปแบบเมล็ด เพื่อใช้ในอุตสาหกรรม น้ำมันพืช โดยปลูกเป็นพืชครั้งที่ 2 หลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวพืชหลัก เช่น ข้าวโพด หรือถั่วเหลืองแล้ว โดยทั่วไปแล้ว เกษตรกรปลูกทานตะวันในช่วงปลายเดือนสิงหาคมจนถึงเดือนตุลาคม ทานตะวันที่ปลูกในช่วงเวลาดังกล่าว ดอกจะบานเต็มที่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ฝนฤดูฝนและอากาศหนาวเย็น เหมาะแก่การเดินทางไปเที่ยวชมดอกทานตะวันในพื้นที่ดังกล่าว

2.3.1 พันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม

1) **สายพันธุ์ผสมเปิด** ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่ปลูกกันมานานแล้ว ซึ่งในดอกจะมีจำนวนเรณูที่ติดกับก้านชูเกสรตัวเมียน้อย ทำให้เกิดการติดเมล็ดด้วยการผสมตัวเองต่ำ ต้องอาศัยแมลงช่วยในการผสมเกสร

2) **สายพันธุ์ผสม** ปัจจุบันมีพันธุ์ลูกผสมที่สามารถติดเมล็ดได้ดีโดยไม่ต้องอาศัยแมลงช่วยผสมเกสร เพราะในดอกมีละอองเรณูที่ก้านชูเกสรตัวเมียมากกว่าพันธุ์ผสมเปิด 3 – 4 เท่า จึงทำให้การติดเมล็ดด้วยตัวเองดีกว่าพันธุ์ผสมเปิด และลักษณะของจานดอกของพันธุ์

ลูกผสมมีขนาดใหญ่ กลีบดอกสีเหลืองสดสวย และมีปริมาณน้ำมันสูง (สุพจน์ แสงประทุม 2545:13)

2.3.2 สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

1) ดิน ทานตะวันสามารถเจริญเติบโตในดินทุกประเภท เว้นแต่ในดินที่เป็นกรดจัดหรือในดินที่มีสภาพน้ำขัง เนื่องจากทานตะวันเป็นพืชที่มีระบบรากลึก ดังนั้นจึงมีการไถพรวนก่อนข้างลึกและดินชั้นล่างต้องไม่แข็ง สภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดินประมาณ 5.7-8 และสามารถเจริญเติบโตได้ดี หรือดินที่มีหน้าดินลึก อุ้มน้ำได้ดี หากปลูกในดินที่มีความชื้นต่ำ ผลผลิตของเมล็ดจะต่ำลงมาก

2) ความชื้น ทานตะวันเป็นพืชที่ต้องการปริมาณน้ำสูง เนื่องจากทานตะวันมีประสิทธิภาพในการคายน้ำสูงแต่ทานตะวันสามารถทนต่อความแห้งแล้งได้เป็นอย่างดีและมีความสามารถในการดูดซึมน้ำได้สูงกว่าพืชไร่อื่น ๆ ถ้าดินมีความชื้นต่ำกว่า 14 เปอร์เซ็นต์ จะทำให้ทานตะวันเริ่มเหี่ยว ใบแห้ง ในระยะแรกของการเจริญเติบโตจนถึงระยะเริ่มมีตาดอก ทานตะวันสามารถทนต่อสภาพความแห้งแล้งได้ดีกว่าระยะหลัง ปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอในระยะดอกบานจนถึงช่วงสังเคราะห์น้ำมัน จะทำให้ผลผลิตลดลง หลังจากทานตะวันงอกแล้ว 20 วัน ต้องมีความชื้นสัมพัทธ์ 40-75 เปอร์เซ็นต์ จะเกิดโรคระบาดจากเชื้อรา *Alternaria* spp. ใค้ง่ายและเมื่อความชื้นสัมพัทธ์ต่ำกว่า 40 เปอร์เซ็นต์ ต้นทานตะวันจะต้องการน้ำปริมาณมาก

3) อุณหภูมิ ทานตะวันงอกได้ดีในอุณหภูมิ 8-10 องศาเซลเซียส และยังงอกได้แม้ในอุณหภูมิต่ำถึง 4 องศาเซลเซียส ต้นอ่อนในช่วงใบเลี้ยง มีชีวิตอยู่ได้ที่อุณหภูมิลบ 5 องศาเซลเซียส และทนต่อสภาพน้ำค้างแข็งได้ ทานตะวันสะสมน้ำหนักแห้งหรือ NAR (Net Assimilation Rate) ได้อัตราสูงสุดที่อุณหภูมิ 28 องศาเซลเซียส แต่อุณหภูมิในช่วง 18-33 องศาเซลเซียส มีความแตกต่างกัน้อยมาก อุณหภูมิมีผลอย่างมากต่อระยะสังเคราะห์น้ำมันของทานตะวัน ซึ่งในระยะนี้อุณหภูมิเฉลี่ยกลางวันควรต่ำกว่า 30 องศาเซลเซียส จะทำให้เปอร์เซ็นต์น้ำมันลดลง 5 เปอร์เซ็นต์

4) ฤดูกาลปลูกทานตะวัน บริเวณเส้นศูนย์สูตรระหว่างเส้นรุ้งที่ 30 องศาเหนือ ถึง 30 องศาใต้ สามารถปลูกทานตะวันได้ปีละ 2 ครั้ง ในประเทศไทย ทานตะวันเหมาะสมสำหรับเป็นพืชรุ่นที่ 2 ต่อจากข้าวโพดหรือพืชไร่อื่น ๆ ที่ปลูกรุ่นแรก เช่น พืชตระกูลถั่ว เป็นต้น โดยระยะเก็บเกี่ยวไม่ควรมีฝน สภาพอากาศแห้ง เพื่อจะได้เมล็ดที่มีคุณภาพ ไม่เป็นรา ดังนั้นโดยทั่วไปในบ้านเราควรปลูกเดือนสิงหาคม กันยายน ไม่เกินวันที่ 10 ตุลาคม แต่ในเดือนตุลาคม อาจจะมีผลทำให้ผลผลิตตกต่ำ เดือนกันยายน่าจะเป็นเดือนที่เหมาะสมที่สุดในการปลูกทานตะวัน

เพราะจะเก็บเกี่ยวปลายเดือนธันวาคม หรือมกราคม และต้นเดือนพฤศจิกายน ก็ยังพอมีฝนอยู่
เหมาะที่จะทำให้ได้ผลผลิตสูง (สุพจน์ แสงประทุม 2545:15-17)

2.3.3 การวางแผนการปลูกทานตะวัน

- 1) **สำรวจเกษตรกร** ผู้ประสงค์จัดทำโครงการทุ่งทานตะวันเพื่อการ
ท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล และช่วงเวลาที่เหมาะสม
- 2) **สำรวจพื้นที่** การจัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกทานตะวันเพื่อการ
ท่องเที่ยว
- 3) **การประชุมเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** เพื่อวางแผนการ
ปลูกทานตะวันให้ช่วงดอกบานตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในเทศกาลต่าง ๆ
- 4) **กำหนดให้ทุ่งทานตะวันดอกบานเป็นช่วง ๆ** ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง
เดือน มีนาคมของปีถัดไป ติดต่อกันตลอดฤดูกาลท่องเที่ยว
- 5) **ให้พื้นที่ใกล้เคียงกัน** กำหนดการออกดอกของทานตะวันในช่วงเดียวกัน
เพื่อให้นักท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัยในการชมทุ่งทานตะวันแบบธรรมชาติโดยตรง (รายงาน
การประชุมครั้งที่ 1 แผนการปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยว ปี 2549 อำเภอพัฒนานิคม จังหวัด
ลพบุรี)

2.3.4 รูปแบบการปลูกทานตะวัน มี 2 รูปแบบ

- 1) **แบบไถหว่าน** คือ การว่านเมล็ดทานตะวันแล้วไถกลบทันที การ
เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการปลูกทานตะวันแบบไถหว่าน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ข้อดีและข้อเสียการปลูกแบบไถหว่าน

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ลดค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน	1. ใช้เมล็ดในการหว่านมาก คือ จำนวน 1.5 กิโลกรัม / ไร่
2. ลดค่าใช้จ่ายในการปลูก	2. เปอร์เซ็นต์การงอกของเมล็ดน้อย ประมาณ 70
3. ลดค่าใช้จ่ายในการปราบวัชพืช	เปอร์เซ็นต์
	3. การดูแลยากเพราะลำต้นไม่เป็นระเบียบ
	4. ผลผลิตต่ำ
	5. ต้นทุนการเก็บเกี่ยวต่อหน่วยสูง

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอพัฒนานิคม (2535) “เอกสารส่งเสริมการเกษตร” (แผ่นพับ)

2) การปลูกแบบแถว คือ การปลูกโดยการใช้รถไถซักร่องหลังจากไถปรับสภาพดินให้ละเอียดแล้ว แต่ละแถวมีระยะห่างเท่ากัน และแต่ละหลุมมีระยะห่างเท่า ๆ กัน ข้อดีและข้อเสียของการปลูกทานตะวันแบบแถว ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ข้อดีและข้อเสียการปลูกแบบแถว

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ใช้เมล็ดพันธุ์น้อย จำนวน 0.7 กิโลกรัม / ไร่	1. ค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินสูง
2. เปอร์เซ็นต์การงอกสูง ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์	2. เสียค่าใช้จ่ายในการปลูกมาก
3. การดูแลรักษา ไล่ปุ๋ย รดน้ำ และปราบวัชพืช สะดวกเนื่องจากลำต้นขึ้นเป็นแถว	3. ใช้เวลาในการเตรียมดินนาน
4. ดอกจะมีขนาดใหญ่กลีบดอกเหลืองสดสวย	
5. ลำต้นสูงเสมอกัน	
6. เก็บเกี่ยวง่าย	
7. ได้ผลผลิตสูง	
8. ต้นทุนการเก็บเกี่ยวต่อหน่วยต่ำ	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอพัฒนานิคม (2535) “เอกสารส่งเสริมการเกษตร” (แผ่นพับ)

ดังนั้น การปลูกด้วยวิธีหว่านส่วนมากเกษตรกรใช้กับการปลูกทานตะวันเพื่อผลิตน้ำมันในช่วงปลายฤดูฝน เพราะใช้เวลาในการเตรียมดินมีน้อย ส่วนการปลูกทานตะวันแบบแถวเกษตรกรนิยมปลูกกันมาก เพราะสะดวกต่อการดูแลรักษา เช่นการกำจัดวัชพืช การไล่ปุ๋ย การให้น้ำ และการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.3.5 การปลูก

1) ใช้รถปลูก โดยปลูกเป็นแถวระยะห่างระหว่างแถว 70 – 75 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างหลุม 25 – 30 เซนติเมตร และแต่ละหลุมหยอดเมล็ดทานตะวันหลุมละ 2 เมล็ด

2) เมื่อทานตะวันออกใบจริง 2 – 4 คู่ (อายุ 10 วัน) ให้ถอนต้นที่ไม่แข็งแรงทิ้งเหลือไว้เพียงหลุมละ 1 ต้น เพื่อให้ต้นทานตะวันมีความสมบูรณ์ ทำให้มีดอกใหญ่ สวยงาม และอยู่ในช่วงดอกบานได้นาน (15 วัน)

3) ใช้เมล็ดพันธุ์ลูกผสมจำนวน 0.8 กิโลกรัม / ไร่ จะได้ต้นทานตะวัน 6,400 - 8,500 ต้น

2.3.6 การดูแลบำรุงรักษา

1) ก่อนออกดอก เมื่อทานตะวันงอกได้ 10 วัน หรือมีใบ 2-4 คู่ ให้กำจัดวัชพืชครั้งที่ 1 พร้อมกับการถอนแยกเมล็ดต้นที่แข็งแรงไว้เพียงหลุมละ 1 ต้น หลังจากนั้น เมื่อทานตะวันมีอายุ 30-35 วัน ให้กำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 พร้อมกับการใส่ปุ๋ยยูเรียในอัตรา 20-25 กิโลกรัมต่อไร่ เพื่อสร้างตาออก

2) ขณะกำลังออกดอก ก่อนทานตะวันเริ่มมีตาออก หรือประมาณ 30-35 วัน หลังงอกให้ใส่ปุ๋ยยูเรียในอัตรา 20-25 กิโลกรัมต่อไร่ พร้อมกับการให้น้ำโดยการสูบน้ำแล้วปล่อยให้น้ำไหลไปตามร่อง หรือโดยอาศัยน้ำฝน

3) ขณะดอกบาน ดอกเริ่มบานเมื่อทานตะวันมีอายุ 50-60 วัน หลังปลูก ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ลูกผสมที่ใช้ปลูกระยะนี้ต้องการความชื้นและแร่ธาตุอาหารมากที่สุด เป็นระยะที่มีการเจริญเติบโตของลำต้นอย่างเต็มที่

4) อื่นๆ แสงอาทิตย์ช่วยให้การเจริญเติบโตด้านการสร้าง ลำต้น กิ่ง ใบ จะมีการเคลื่อนไหวตามแสงอาทิตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนออกดอก แต่ความไวต่อแสงอาทิตย์จะลดลงเมื่อทานตะวันใกล้สุกแก่ (สุพจน์ แสงประทุม 2545:11-21)

สรุปภาพรวมการดูแลบำรุงรักษา หลังจากทานตะวันงอกได้ 10 วัน ให้กำจัดวัชพืชครั้งที่ 1 และถอนแยกต้นที่ไม่แข็งแรงออกไปเหลือต้นที่แข็งแรงเอาไว้ 1 ต้นต่อหลุม ทานตะวันอายุ 30- 35 วัน กำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 และใส่ปุ๋ยยูเรียตามความเหมาะสมในอัตราระหว่าง 10-25 กิโลกรัมต่อไร่แล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์ของดินพร้อมกับการให้น้ำเพื่อเร่งการสร้างตาออก ขณะดอกบาน เมื่อทานตะวันมีอายุ 50-60 วัน ให้ดูแลเรื่องความชื้นในดิน โดยการให้น้ำอีกครั้ง เพื่อให้ดอกทานตะวันบานได้นานไม่เหี่ยวเฉาเร็วกว่าปกติ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยว

รชพร จันทรี่สว่าง (2546 : 97,105) กล่าวว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยทางตรง และทางอ้อม กฎหมายดังกล่าวมีสาระเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดูแลในฐานะเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อคิดเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ประกอบด้วยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.

2522 พระราชบัญญัตินำเที่ยว และมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2478 และพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยอ้อม เป็นกฎหมายที่มีสาระเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบดูแล เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวควรทราบ เพื่อยึดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

3.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยสู่มาตรฐานสากล

ตั้งแต่ปี 2530 ประเทศไทยดำเนินแผน “ปีท่องเที่ยวไทย (visit Thailand year)” เป็นต้นมา ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยว 10.8 ล้านคน ในปี 2545 รายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 323,484 ล้านบาท

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาสาธารณูปโภคมากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง สิ่งที่ทำทลายในทศวรรษหน้า คือความพยายามยกมาตรฐาน คุณภาพของสาธารณูปโภค และการบริการด้านต่างๆ ให้เทียบเคียงกับเมืองท่องเที่ยวสากลระดับโลก (world class) โดยมีเป้าหมายระยะยาว คือการทำให้การท่องเที่ยวไทยมีเอกลักษณ์ไทยในระดับมาตรฐานสากล ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยว บริการ และการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมภายในปี พ.ศ. 2553 (ราณี อธิชัยกุล 2546:121)

3.1.1 การท่องเที่ยวที่งดงาม ได้มาตรฐานสากล ควรมีองค์ประกอบหลายประการ ดังนี้

- 1) มีแหล่งท่องเที่ยว ไม่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย
- 2) คงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม และดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้
- 2) สิ่งแวดล้อมปลอดภัย
- 4) มีความปลอดภัยจากอาชญากรรม อุบัติเหตุ และโรคภัยไข้เจ็บ
- 5) มีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกในปริมาณที่เหมาะสม

เหมาะสม สะดวก และบริการที่มีคุณภาพ

- 6) มีการคมนาคมที่ติดต่อถึงกันได้ทุกระดับ
- 7) มีระบบโทรคมนาคมสาธารณะที่ติดต่อกันทั่วโลกได้ทุกเมือง

ท่องเที่ยวหลัก

8) คนไทยมีความพร้อมที่จะให้บริการตามมาตรฐานสากล และมีส่วนร่วมอย่างสูงสุดในการได้รับสวัสดิการตามมาตรฐานเดียวกัน

อย่างไรก็ดีการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม รวมทั้งปัญหาสังคม อาทิ การค้าแรงงานเด็กและโสเภณีเด็ก ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินมาตรการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อรักษามรดกแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ไว้ให้ยั่งยืน

3.2 การท่องเที่ยว

3.2.1 ความหมาย

1) ความหมายของการท่องเที่ยว

อาร์ ดับบลิว แท็คอิทอช อังใน (r.w.mexintoch) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช (2545 : 71) ได้ให้ความหมายว่า “การท่องเที่ยว” เป็นการเดินทางเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะ หรือเกียรติคุณ

สันทัศน์ เชื้อบุตรตาล (2541 อ้างในเกียรติชั้นบุญใส 2545 : 23) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวว่ามาจาก 3 ประการ คือ

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปอยู่ที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตามที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้

สรุปได้ว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึงกิจกรรมใดๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นๆ เป็นการชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่มีใช้เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดประสบการณ์ และความสัมพันธระหว่างบุคคลที่เดินทาง

2) ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545:4) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro – Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ นำกลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้เหนืออื่นใดนี้ คือ การเดินทางกลับไปค้นหาเรียนรู้เข้าใจภาคภูมิกับอาชีพเกษตรกรรม รากฐานของแผ่นดินไทย ที่เปี่ยมไป

ด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิด ปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ได้สัมผัสกับ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบ อาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพ ธรรมชาติที่สวยงาม บริหารจัดการ โดยเกษตรกร หรือชุมชน ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ช้อ ผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อเกิดรายได้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิต การเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543 : 1) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมชนภาคเกษตร เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ได้ทั้งเกษตรกรรมใน รูปแบบดั้งเดิม และเกษตรกรรมที่มีความก้าวหน้าทันสมัย รวมถึงได้ชมทัศนียภาพที่สวยงามตาม ธรรมชาติของชุมชนนั้นๆ โดยเกษตรกรและชุมชนนั้นๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการด้วยตนเอง

ราณี อธิชัยกุล (2546:23) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็น รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นหลัก มีการบริหารและการจัดพื้นที่ไว้เพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และสร้างรายได้แก่เกษตรกรตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิง เกษตรของไทย ได้แก่ การทำนา ทำสวนผลไม้ การเกษตรแบบผสมผสาน ไม้ดอกไม้ประดับ โครงการหลวง และโครงการพระราชดำริ รวมถึงสวนเกษตร หรือฟาร์มของเอกชน

สรุปว่า การท่องเที่ยวเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ นักท่องเที่ยวเดินทางไปชมทัศนียภาพความสวยงามที่เกษตรกรสร้างขึ้น ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของ เกษตรกร ได้เรียนรู้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลายรูปแบบในภูมิภาคต่างๆ เช่น การปลูกพืช ไร่ การทำนา ทำสวน ไม้ดอกไม้ประดับ การทำฟาร์มปศุสัตว์ สวนไม้ผล ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง การเลี้ยงปลา และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น การซื้อผลผลิตและ ผลิตภัณฑ์การเกษตรที่มีคุณภาพจากแหล่งผลิตโดยตรง

3) ความสำคัญของการท่องเที่ยว

ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมส่งเสริมการเกษตร (2544 : 2) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทอย่างหนึ่งในการนำเงินจาก ต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้า ส่งออกอื่น ๆ

พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร แกลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 รัฐบาลชุดนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโลกโดยกำหนดขึ้นเป็นนโยบายด้าน

บริการ และการท่องเที่ยว และระบุว่า การท่องเที่ยว คือหนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสดเงินเข้าสู่ประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพ และมาตรฐานของการบริการเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ การท่องเที่ยว และการยกระดับความสามารถ และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว กำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาลภายใต้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (สุมาลี สันติพลวุฒิ สมหมาย อุดมวิทิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2548 : 2-26)

สรุปว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้เป็นที่มาของรายได้ เงินตราต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ เกิดการสร้างงานและเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ มีความสำคัญต่อสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยช่วยให้ประชาชนเกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) ความเป็นมาของการท่องเที่ยว

(1) ความเป็นมาของการท่องเที่ยวทั่วไป

ราณี อิศัยกุล (2546 : 119) กล่าวว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ยังคงเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง องค์การการท่องเที่ยวโลก ซึ่งเป็นองค์การนานาชาติในระดับรัฐบาลที่มีฐานะ เช่นเดียวกับองค์การสหประชาชาติและประเทศไทยเป็นสมาชิก ได้พยากรณ์แนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกในปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) และปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) ว่าทั่วโลกจะมีนักท่องเที่ยวถึง 1,006 ล้าน และ 1,561 ล้านคน ตามลำดับโดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 4.15 ต่อปี ในปี 2020 พยากรณ์ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกจะมีถึง 397 ล้านคน หรือร้อยละ 17 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2544-2553:6) จัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เสนอแนวนโยบายเชิงรุกในการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศในภาพรวม และเสนอแนวทางในการสร้างเอกภาพ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยระดมความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบของภาคเอกชน เพื่อความร่วมมือให้เกิดพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป (บริษัทคอร์เพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเมนท์ จำกัด, มปป.)

สรุป อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยอัตราการท่องเที่ยวทั่วโลกคาดว่าจะเพิ่มขึ้นถึงปีละ ร้อยละ 4.15 ในประเทศไทยนั้น มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

(2) ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดำเนินการโดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐ และมีหลักประกันด้านธุรกิจ และงบประมาณ จึงกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติที่จะให้การสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในด้านงบประมาณกับหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้รองรับ และจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับจังหวัดเพื่อประสาน โครงการใน ส่วนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ (เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตร การบริหารจัดการและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร 2546 : เอกสารประกอบอัดสำเนา)

ต้นทุนและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเบื้องต้น เป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ชี้วัดว่าสามารถจัดทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้หรือไม่หากเกิดการพัฒนา ซึ่ง ต้นทุนต่าง ๆ ควรพิจารณา ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรการเกษตร (เกษตรกรรม) การ คมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก องค์ประกอบของวัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรม ความแปลกใหม่ ความดึงดูดใจ ใ้เข้าใจให้เกิดความสนุกสนาน มีปัจจัย 3 ส่วน คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. การตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เอกสารประกอบการ

ฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมส่งเสริม การเกษตร 2546 : เอกสารประกอบอัดสำเนา)

สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชน มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การบรรจุ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรลงในแผนการท่องเที่ยวระดับประเทศ และกำหนดนโยบายช่วยเหลือ ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ ในเรื่องของทรัพยากรการเกษตรวิถี ชีวิต วัฒนธรรม และต้องพิจารณาถึงต้นทุนในการดำเนินงานด้วย

(3) ความเป็นมาของการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

ทานตะวัน เป็นพืชน้ำมันที่กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกทานตะวันขายเมล็ดส่ง โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อนำไปทำน้ำมันทดแทนพืชอื่น ทานตะวันเป็นพืชที่มีลักษณะพิเศษของ ดอก คือ เมื่อดอกบานจะมีขนาดใหญ่ สีเหลืองส้ม และหันดอกไปทางทิศของดวงอาทิตย์ นักท่องเที่ยวได้พบเห็นแล้วพึงพอใจ จึงทำให้หน่วยราชการส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกร จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเพิ่มงาน เพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนและท้องถิ่น

5) รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

(1) รูปแบบการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545 : 117 – 132) กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบด้วยกัน สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

ก. รูปแบบของการท่องเที่ยวตามสถานภูมิศาสตร์การเดินทางและถิ่นกำเนิดของนักท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และการท่องเที่ยวภายในประเทศ

ข. รูปแบบการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ในการเดินทาง คือ การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ การท่องเที่ยวเพื่อการสนใจ เช่นท่องเที่ยวเชิงกีฬา ท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม

ค. รูปแบบการท่องเที่ยวตามลักษณะการจัดการการเดินทาง คือ การท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ การท่องเที่ยวแบบอิสระ

(2) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545 : 191 – 243) ระบุว่ากิจกรรมหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบ่งได้ 8 ลักษณะ คือ

ก. ธุรกิจพักรแรม เป็นกิจกรรมขายบริการที่ทำเพื่อนักท่องเที่ยว

ข. ธุรกิจอาหารเครื่องดื่ม เป็นกิจกรรมขายอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว

ค. ธุรกิจขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายบุคคลจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง

ง. ธุรกิจนำเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ให้บริการเกี่ยวกับการเดินทาง การสำรองที่พัก อาหาร ทัศนจร และบริการอื่นๆ

จ. ธุรกิจการจำหน่ายสินค้าและธุรกิจของที่ระลึก เป็นการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

ฉ. กิจกรรมนันทนาการ เป็นการให้บริการเพื่อการบันเทิงและเพลิดเพลินกับนักท่องเที่ยว

ช. ธุรกิจตัวแทนจำหน่ายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมในรูปแบบตัวแทนที่ได้รับอนุญาตให้จำหน่ายสินค้าหรือบริการ

ซ. ธุรกิจในการจัดประชุมและนิทรรศการ เป็นกิจกรรมให้บริการจัดประชุม หรือ นิทรรศการแก่กลุ่มคณะนักท่องเที่ยว

3.3 การส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.3.1 ความหมายการส่งเสริม

เคลซี และเฮิร์น (Kelsey and Heame, 1963 : 1) กล่าวว่า งานส่งเสริมเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งผู้ใหญ่และเยาวชนเรียน โดยการปฏิบัติ เป็นงานที่ประสานร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล สถาบันศึกษา และประชาชน เพื่อให้การศึกษาและการบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน วัตถุประสงค์ที่สำคัญของงานส่งเสริมก็เพื่อพัฒนาประชาชน

3.3.2 ความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยว

- 1) เพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การสร้างงาน การเพิ่มรายได้และการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 2) สามารถพัฒนาการตลาดในเชิงรุกให้ชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยและกระตุ้นให้คนไทยเที่ยวเมืองไทย
- 3) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 4) เพื่อพัฒนาองค์กร การบริหารจัดการและเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยวให้สามารถแข่งขันได้
- 5) นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยว (สุมาลี สันติพลวุฒิ 2548: 2-27)

3.3.3 กฎหมายการท่องเที่ยว

กฎหมายเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่ง ศตพงษ์ สุนทรารักษ์ (2546:138-142) ได้กล่าวไว้ว่า กฎหมายเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท กฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ และกฎหมายเฉพาะอื่นๆ ที่กำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติ ซึ่งมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศไทยในปัจจุบัน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีสิทธิอนุรักษณ์พื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และของชาติ มีส่วน

ร่วมในการจัดการบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ตามกฎหมายบัญญัติ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุข โภค สาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐาน และสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง เท่าเทียมกัน รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

มาตรา 290 เพื่อส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจด้านการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา การมีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่

2. พระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

บทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กำหนดตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท และกฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ดังนี้

มาตรา 68 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่การจัดระบบบริการสาธารณะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการท่องเที่ยว

มาตรา 50-57 กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลในด้านบำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และสำหรับเทศบาลนคร ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ด้านการวางผังเมือง การควบคุมการก่อสร้าง การสาธารณสุข และการส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว

มาตรา 45 กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว อาทิ การคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการประสานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัด

มาตรา 89 กำหนดอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครในการจัดบริการสาธารณะ ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว อาทิ การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การผังเมือง การจัดให้มี และควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม ที่จอดรถ

การจัดให้มี และบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาลเมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล มี
อำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของ
ตนเองด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

มาตรา 17 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจ และหน้าที่
ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน ในด้านการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยว

มาตรา 18 ให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบ
บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้พระราชบัญญัติข้างต้น ได้กำหนดให้มีแผนการกระจายอำนาจ
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ถ่ายโอนภารกิจด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน
พานิชยกรรม และการท่องเที่ยว ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้การท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย ถ่ายโอนภารกิจด้านการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท ด้าน
การวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว และการจัดทำสื่อ
ประชาสัมพันธ์ภายในปี 2547

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่มีส่วนสนับสนุนการท่องเที่ยว

3.1 พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายกำหนด อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการส่งเสริม
และรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ โดยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การควบคุมมลพิษต่าง ๆ
การพิจารณาอนุญาตให้ผู้ใดรับจ้างเป็นผู้ควบคุม หรือรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย การออก
ข้อบัญญัติเพื่อเปรียบเทียบปรับผู้นำทำให้เกิดมลพิษ หากว่าดำเนินการอย่างเคร่งครัด ทำให้เขต
พื้นที่ปลอดมลพิษ ทำให้พื้นที่มีความสวยงาม ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว

3.2 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายกำหนดเพื่อ
ควบคุมการใช้ที่ดินให้เป็นไปตามผังเมืองที่กำหนด เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย สวยงาม ความ
ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และสุขภาพอนามัยของประชาชน

3.3 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อให้มีการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบ

เรียบร้อยของบ้านเมือง หากปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจะช่วยให้เมืองมีความสวยงาม เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว

3.4 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจควบคุมการก่อสร้างอาคาร ก่อสร้างต่อเติมอาคาร หากปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ช่วยที่บ้านเมืองมีความสวยงาม ปลอดภัยเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว

3.5 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลการดำเนินการที่มีผล กระทบ ต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ได้แก่ สิ่งปฏิกูล ขยะมูลฝอย การควบคุมสุขลักษณะของอาคาร การควบคุมดูแลสิ่งที่ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบ เช่น รังสี สารเคมี เสียง กลิ่น ความร้อน และควบคุมดูแล การเลี้ยงสัตว์ สถานที่จำหน่ายสินค้า อาหารให้ถูกหลักโภชนาการที่ถูกต้อง ช่วยที่บ้านเมืองมีความสวยงาม เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว

ราณี อธิชัยกุล ศตพงษ์ สุนทรารักษ์ (2546) เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3.3.4 รูปแบบการส่งเสริมที่เหมาะสม

ศตพงษ์ สุนทรารักษ์ (2546:154) กล่าวว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา

องค์กรบริหารส่วนตำบลควรจัดระบบบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดในกฎหมายจัดตั้ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ มีการวางแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบล โดยกำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. แนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ (2549:5-41, 6-5, 6-6) กล่าวว่า กิจกรรมชมทุ่งทานตะวัน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ผ่านเข้ามาในพื้นที่โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ โดยให้มีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวภายในโครงการที่มีศักยภาพสูง เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว น้ำตกสวนมะเดื่อ เมืองโบราณชัยจำปา ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และทุ่งทานตะวัน กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ อ่างซับเหล็ก ถ้าเขาเอราวัณ ค่ายฝึกรบพิเศษ และฟาร์มโอ เอ ซีส กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม ได้แก่ ชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็ง เขาถ้ำพระ เขาพระนอน (วัดคีรีโสภณ) แหล่งโบราณคดีบ้านโคกหม้อ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อให้โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์นี้มีความน่าสนใจมากขึ้น และเพิ่มทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวในโครงการนี้ เป็นการสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ แก่อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ซึ่งสามารถดึงให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนซ้ำอีกในอนาคต

บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เน้นการจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว จัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน โดยประสานงานกับอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวางแผนการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พิจารณา กำหนดนโยบายการบริหารจัดการ จัดทำโครงการสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินการโดยเน้นการวางแผนปลูกทานตะวันให้ดอกทานตะวันบานตลอดฤดูกาลท่องเที่ยว จัดให้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (เลียนแบบข้อมูลจากเอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตร การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

4.1 ด้านการเลือกสถานที่

4.1.1 เหมาะกับการปลูกทานตะวัน

- 1) เป็นที่ดอนไม่มีน้ำขัง เพราะว่ารากของทานตะวันจะเจริญเติบโตลงไปลึกในสภาพดินแห้งแล้งดีกว่าดินชุ่มชื้น โดยที่รากแขนงแผ่กระจายในด้านข้างถึง 130 เซนติเมตร และรากแก้วมีความยาว 300 เซนติเมตร (สุพจน์ แสงประทุม 2545:9)
- 2) เลือกดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ดินกลุ่มชุดดิน ที่ 28 หรือ 28 B หรือกลุ่มชุดดินที่ 52 หรือ 52 B (กรมพัฒนาที่ดิน 2544:4-32,4-60)
- 3) จุดชมทุ่งอยู่ทางทิศใต้หรือทิศตะวันออกของทุ่งทานตะวัน

4.1.2 เหมาะกับการท่องเที่ยว

- 1) มีทิวทัศน์สวยงาม เช่นอยู่ใกล้ภูเขา หรือ ใกล้เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์
- 2) ทางคมนาคมเข้าออกสะดวก
- 3) มีจำนวนพื้นที่การปลูกทานตะวันติดต่อกัน ไม่ห่างไกลชุมชนมากเกินไป

เกินไป

4.2 ด้านการคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม

4.2.1 ทนต่อความแห้งแล้ง

4.2.2 ใช้พันธุ์ลูกผสม เช่น แปซิฟิก 33, 55 หรือ จัมโบ้

4.2.3 มีจานดอกใหญ่ไม่ต่ำกว่า 13 – 15 เซนติเมตร

4.2.4 มีกลีบดอกสีเหลืองสดสวย

4.2.5 อายุการบานของดอกนาน

4.3 ด้านการวางแผนการปลูก

4.3.1 ควรปลูกทานตะวันตามระบบ การปลูกพืชโดยการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชรุ่นที่ 1 และตามด้วยการปลูกทานตะวันเป็นพืชรุ่นที่ 2

4.3.2 ควรปลูกทานตะวันในปลายฤดูฝน ประมาณเดือน สิงหาคม กันยายน และ ไม่เกินวันที่ 10 ตุลาคมของปีนั้นๆ

4.3.3 ควรบริหารจัดการให้ดอกทานตะวันบานในทุ่งเดียวกัน เป็นช่วง ๆ ติดต่อกันอย่างน้อยประมาณ 30 วัน และพื้นที่ดอกทานตะวันบานไม่ต่ำกว่า 50 ไร่

4.4 ด้านรูปแบบการปลูก การดูแล และบำรุงรักษา

4.4.1 รูปแบบการปลูกทานตะวัน

1) แปลงปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยว ของอำเภอพัฒนานิคมต้องอยู่ทางทิศเหนือ หรือทิศตะวันตกเพราะว่าดอกทานตะวันจะหันหน้าจานดอกสู่แสงพระอาทิตย์ ทางด้านทิศตะวันออก และให้ผู้ชมทุ่งทานตะวันอยู่ทางทิศใต้ หรือทิศตะวันออกเสมอ เพื่อชื่นชมความสวยงามของดอกทานตะวัน

2) การปลูกต้องเว้นที่บริเวณริมถนนถึงแปลงปลูก 200 ตารางวา เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ

3) การปลูกเน้นการปลูกเป็นแถว โดยใช้เครื่องจักรติดอุปกรณ์หยอดเมล็ดพันธุ์ ซึ่งสามารถทำได้รวดเร็วโดยใช้ระยะปลูก 70 – 75 , 30 – 35 เซนติเมตร หยอดหลุมละ 2 เมล็ด แล้วกลบดินโดยเมล็ดอยู่ลึกประมาณ 5 – 8 เซนติเมตร เมื่อดอกทานตะวันงอกได้ 10 วันให้ถอนแยกเหลือ 1 ต้น / หลุม การปลูกวิธีนี้ โดยใช้เมล็ดพันธุ์ลูกผสม จำนวน 0.8 กิโลกรัม / ไร่

4.4.2 การดูแลบำรุงรักษา

1) การกำจัดวัชพืช

ครั้งที่ 1 เมื่อทานตะวันมีใบจริง 2 – 4 คู่ พร้อมทำการถอนแยกทานตะวันให้เหลือ 1 ต้นต่อหลุม

ครั้งที่ 2 เมื่อเริ่มเกิดตาดอก หรือเมื่อทานตะวันมีอายุ 30 – 35 วัน การกำจัดวัชพืชนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งกรณีที่วัชพืชรบกวน เพื่อป้องกันการแย่งอาหารและความชื้นในดิน อาจจะใช้แรงงานกำจัดวัชพืชหรือใช้สารเคมีอลาคลอร์หรือเมโทลาคลอร์ฉีดพ่นหลังหยอดเมล็ดก่อนที่จะงอกในอัตรา 300 – 400 ซีซี ต่อน้ำ 4 ปี๊บ สำหรับฉีดพ่นในพื้นที่ 1 ไร่ สารเคมีดังกล่าวจะสามารถคลุมวัชพืชพวกใบแคบได้เป็นอย่างดี รวมทั้งวัชพืชใบกว้างบางชนิด และห้ามใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชพวกอะทราซีน ในการปลูกทานตะวันโดยเด็ดขาด

4.4.3 การใส่ปุ๋ย

แนะนำให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยยูเรียแต่งหน้าเมื่อทานตะวันอยู่ในระยะสร้างตาดอก ในอัตรา 20-25 กิโลกรัมต่อไร่ และแนะนำให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพฉีดพ่นก่อนปลูก และหลังจากปลูกแล้ว 1-2 ครั้ง โดยใช้อัตราปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ 1 ส่วนต่อน้ำ 500 ส่วน

4.4.4 การให้น้ำ

การให้น้ำทานตะวันที่เหมาะสมแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้

ครั้งที่ 1 หลังจากปลูกเสร็จแล้วให้น้ำทันที

ครั้งที่ 2 เมื่อทานตะวันมีใบจริง 2 คู่หรือประมาณ 10-15 วันหลังปลูก

ครั้งที่ 3 ก่อนทานตะวันเริ่มมีตาดอกหรือประมาณ 30-35 วันหลังออก

ครั้งที่ 4 เมื่อดอกเริ่มบานหรือประมาณ 50-55 วันหลังปลูก

(สุพจน์ แสงประทุม 2545:9,19-21)

4.5 ด้านการรณรงค์การมีส่วนร่วม

4.5.1 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

4.5.2 การประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำเกษตรกรและผู้ประสานงานการท่องเที่ยว

4.5.3 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการให้ความร่วมมือในการรณรงค์และส่งเสริมการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

4.6 ด้านการประชาสัมพันธ์/การณรงค์

4.6.1 การแสดงข่าววันเปิดงานทุ่งทานตะวันบาน

4.6.2 การทำป้ายประชาสัมพันธ์ และป้ายบอกเส้นทางไปชมทุ่งทานตะวัน

4.6.3 ขอความช่วยเหลือกับส่วนราชการในท้องถิ่นเพื่อร่วมมือเรื่องการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

4.7 ด้านการกำหนดเชิงยุทธศาสตร์หลัก อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

4.7.1 จังหวัดลพบุรี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในแผนปฏิบัติราชการ 4 ปีของจังหวัดไว้ว่าให้จังหวัดลพบุรีเป็น “แหล่งผลิตอาหารปลอดภัย ศูนย์การศึกษา และเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและเมืองน่าอยู่” โดยในแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้แบ่งภารกิจออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มภารกิจด้านเศรษฐกิจ กลุ่มภารกิจด้านสังคม กลุ่มภารกิจด้านความมั่นคง และกลุ่มภารกิจด้านการบริหารจัดการในส่วนของท่องเที่ยวได้กำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายให้แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขยายโอกาสด้านการตลาด มีกลยุทธ์หลักในการพัฒนาและส่งเสริมสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ มาตรฐานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และได้จัดทำโครงการจัดงานทานตะวันบานซึ่งเป็นโครงการสำคัญเพื่อเพิ่มสีสันให้กับนักท่องเที่ยว (ที่มา แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี2548-2552)

4.7.2 อำเภอพัฒนานิคม ได้กำหนดให้กลุ่มพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นผู้รับผิดชอบงาน โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวันและการท่องเที่ยวในอำเภอพัฒนานิคม

4.8 ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.8.1 ชี้อ่างชมทุ่งทานตะวัน

4.8.2 ชี้อ่างชมทุ่งทานตะวัน

4.8.3 นั่งรถลากชมทุ่งทานตะวัน

4.8.4 คาราวานแล่นอีร์ถยนต์ และรถจักรยานยนต์

4.8.5 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากทานตะวัน

4.8.6 สินค้าแปรรูปจากโกนอม

4.8.7 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผึ้ง

4.8.8 การจำหน่ายผลไม้สด ผักสด

4.8.9 จัดสถานที่ถ่ายรูปในทุ่งทานตะวัน

4.9 ด้านการบริการ/สิ่งอำนวยความสะดวก

4.9.1 ที่พัก

- 1) ที่พักชั่วคราวในทุ่งทานตะวัน
 - (1) ที่พักในกองอำนาจการ (ณ พื้นที่จัดงาน)
 - (2) ที่พักในจุดชมวิวในทุ่งทานตะวัน
- 2) ที่พักแรม
 - (1) ห้องเช่า (เอกชน)
 - (2) ที่พักชั่วคราว (กางเต็นท์)

4.9.2 อาหาร

- 1) อาหารทั่วไป
- 2) อาหารแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ทานตะวัน
- 3) เครื่องดื่ม

4.9.3 ที่จอดรถ

- 1) ที่จอดรถในบริเวณงาน
- 2) ที่จอดรถในจุดชมทุ่งทานตะวัน

4.9.4 ห้องน้ำ/ห้องส้วม

- 1) ห้องน้ำ/ห้องส้วมในบริเวณงาน
 - (1) สะอาด
 - (2) เพียงพอกับความต้องการ
 - (3) ค่าบริการราคาถูก
- 2) ห้องสุขาในทุ่งทานตะวัน
 - (1) สะอาด
 - (2) เพียงพอกับความต้องการ
 - (3) ค่าบริการราคาถูก

4.9.5 การติดต่อสื่อสาร

- 1) สื่อบุคคล
 - (1) เจ้าหน้าที่
 - (2) เกษตรกร
 - (3) มัคคุเทศก์

- 2) สื่อสิ่งพิมพ์
 - (1) แผ่นพับ
 - (2) ป้ายบอกเส้นทาง
 - (3) ป้ายโฆษณา
- 3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์
 - (1) อินเทอร์เน็ต
 - (2) โทรศัพท์เคลื่อนที่
 - (3) วิทยุ
 - (4) โทรทัศน์

4.9.6 แผนที่บอกเส้นทาง

- 1) ป้ายแผนที่บอกเส้นทางชมทุ่งทานตะวัน ในอำเภอพัฒนานิคม
- 2) แผ่นป้ายบอกจุดเข้าชมทุ่งทานตะวัน
- 3) ป้ายบอกจุดบริการต่าง ๆ เช่น สุขา

4.10 ด้านการบริการความรู้

- 4.10.1 การจัดนิทรรศการให้ความรู้เรื่องการปลูกทานตะวัน
- 4.10.2 แจกแผ่นพับการปลูกทานตะวัน
- 4.10.3 สาธิตการแปรรูปจากทานตะวัน

4.11 ด้านมัลติมีเดีย

- 4.11.1 บรรยายการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน
- 4.11.2 บรรยายการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทานตะวัน

4.12 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

- 4.12.1 การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน
- 4.12.2 สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
- 4.12.3 สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับจังหวัดใกล้เคียง

4.13 ด้านการตลาด

- 4.13.1 การจัดจำหน่ายสินค้าแปรรูปจากทานตะวัน
- 4.13.2 การให้บริการการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน
- 4.13.3 ส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง

4.13.4 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่

4.13.5 มีมาตรการป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

4.14 ด้านความปลอดภัย

4.14.1 จัดระบบอำนวยความสะดวกด้านการจราจรให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4.14.2 จัดชุดเจ้าหน้าที่ตำรวจรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณงาน

4.14.3 จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำกองอำนาจการทุกวัน วันละ 2 นาย

4.14.4 จัดชุดปฐมพยาบาลพร้อมเวชภัณฑ์ จากโรงพยาบาลมาประจำกอง

อำนาจการงานทุ่งทานตะวัน

4.14.5 จัดอาสาสมัครดูแลความเรียบร้อยในเวลากลางวัน

4.14.6 จัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกบริเวณลานจอดรถ

4.14.7 อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

สรุปว่า แนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จะต้องดำเนินการโดยภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยความร่วมมือกับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ตามเส้นทางคมนาคมเข้าสู่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ โดยต้องพิจารณาพื้นที่ปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยวที่เป็นที่คอนอยู่ทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันตกของเส้นทางคมนาคม ใช้พันธุ์ลูกผสม ปลูกโดยคัดเลือกพันธุ์ที่เจริญเติบโตได้ดีในสภาพความแห้งแล้งมีกลีบดอกสีเหลืองสดสวย อายุการบานของดอกนาน การปลูกเน้นการปลูกเป็นพีชรุ่นที่ 2 ประมาณเดือน กันยายน – พฤศจิกายน เพื่อให้ดอกบานในเทศกาลท่องเที่ยว เดือน พฤศจิกายน – มกราคม โดยทั่วไปใช้ระยะปลูก 70-75 X 30-35 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยยูเรียเมื่อทานตะวันมีอายุ 30-35 วัน ในอัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ ในสภาพที่ไม่ได้รับน้ำฝนตามธรรมชาติ ให้น้ำทันทีหลังปลูก หลังจากนั้นประมาณ 10-15 วัน ให้น้ำ ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ก่อนออกดอก 30-35 วัน หลังจากนั้นส่วนราชการ และเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวต้องดำเนินการจัดประชุมเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ และเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อวางแผนการต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยพิจารณาในเรื่อง การประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว การอบรมเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ การอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก อาหาร ที่จอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา ในทุ่งทานตะวัน การบริหารจัดการด้านการตลาด และด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชมทุ่งทานตะวัน ในแหล่งท่องเที่ยว และเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจัดเตรียมไว้ตลอดฤดูกาลท่องเที่ยวตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน-มกราคม ซึ่งการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวันนั้นจะสร้างรายได้ให้แก่อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยประมาณปีละ 200 -300 ล้านบาท (สุรเชษฐ์ เศษฐมาศ 2549:5-41)

5. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

5.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (attitude) เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวทางจิตวิทยา สังคม และการสื่อสาร และมีการใช้คำนี้กันอย่างแพร่หลาย สำหรับการนิยามคำว่า ทัศนคตินั้น ได้มี นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้

โรเจอร์ (Roger, 1978 : 208 - 209 อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533 : 122) กล่าวถึง ทัศนคติว่าเป็นดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือ สิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจาก ความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิตของการประเมินเพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบ ต่อประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (interpersonal communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรม ต่อไป

โรเซนเบิร์ก และฮอฟแลนด์ (Rosenberg and Hovland ,1960 : 1) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่าทัศนคติโดยปกติสามารถนิยามว่า เป็นการจงใจต่อแนวโน้มในการตอบสนองอย่างเฉพาะเจาะจงกับสิ่งที่เกิดขึ้น

เคลเลอร์ (Howard H.Kendler 1963 : 572) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา ในทางสนับสนุน หรือ ต่อต้านบุคคล สถาบัน สถานการณ์หรือแนวความคิด

สรุปว่า ทัศนคติเป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือความรู้ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมได้ตอบ ในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทัศนคตินั้น

5.2 องค์ประกอบของทัศนคติ

จากความหมายของทัศนคติดังกล่าว ซิมบาโด และเอบีเซน (Zimbardo and Ebbesen , 1970 อ้างถึงใน พรทิพย์ บุญนิพัทธ์ , 2531 : 49) สามารถแยกองค์ประกอบของทัศนคติได้ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (the cognitive component) คือ ส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทั้งไปทั้งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือคิดว่าสิ่งใดดี มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากมีความรู้มาก่อนว่า สิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (the affective component) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไป ตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (the behavioral component) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจาก องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกัน ก็เนื่องมาจากบุคคลมีความเข้าใจ มีความรู้สึกหรือมีแนวความคิดแตกต่างกันนั่นเอง

ดังนั้นส่วนประกอบทาง ด้านความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติ และส่วนประกอบนี้ จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้

5.3 การเกิดทัศนคติ (attitude formation)

กอร์ดอน อัลพอร์ต (Gordon Allport, 1975:43) ได้ให้ความเห็นเรื่องทัศนคติว่า อาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เกิดจากการเรียนรู้ เด็กเกิดใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณีจากบิดา มารดา ทั้ง โดยทางตรง และทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่ แล้ว รับมาปฏิบัติตามต่อไป

2. เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง คือ แยกสิ่งใดดี เช่น ผู้ใหญ่ กับเด็กจะมีการกระทำที่แตกต่างกัน

3. เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่น บางคนมีทัศนคติไม่ดีต่อครู เพราะเคยตำหนิตน แต่บางคน มีทัศนคติ ที่ดีต่อครูคนเดียวกันนั้น เพราะเคยชมชมตนเสมอ

4. เกิดจากการเลียนแบบ หรือ รับเอาทัศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น เด็กอาจรับทัศนคติของบิดา มารดา หรือ ครูที่ตนนิยมชมชอบ มาเป็นทัศนคติของตนได้

เครช และครัทซ์ฟิลด์ (Krech And Crutchfield, 1948:57) ได้ให้ความเห็นว่า ทัศนคติอาจเกิดขึ้นจาก

1. การตอบสนองความต้องการของบุคคล นั่นคือ สิ่งใดตอบสนองความต้องการของตนได้บุคคลนั้นก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น

2. การได้เรียนรู้ความจริงต่างๆอาจโดยการอ่าน หรือจากคำบอกเล่าของผู้อื่นก็ได้ ฉะนั้นบางคนจึงอาจเกิดทัศนคติไม่ดีต่อผู้อื่น จากการฟังคำติชมที่ใครๆมาบอกไว้ก่อนก็ได้

3. การเข้าไปเป็นสมาชิก หรือสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คนส่วนมากมักยอมรับเอาทัศนคติของกลุ่มมาเป็นของตน หากทัศนคตินั้น ไม่ขัดแย้งกับทัศนคติของตนเกินไป

4. ทัศนคติส่วนสำคัญกับบุคลิกภาพของบุคคลนั้นด้วย คือ มีบุคลิกภาพสมบูรณ์ ส่วนผู้ปรับตัวยากจะมีทัศนคติในทางตรงข้าม คือ มักมองว่ามีคนคอยอิจฉา ริษยา หรือคิดร้ายต่าง ๆ ต่อตน

สมเกียรติ ชันบุญไส (2544:42) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดจากความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ จากประสบการณ์ทั้งทางตรงประตู่ทางอ้อม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว ซึ่งมีที่มาจากที่ต่าง ๆ รอบตัว เช่น บุคคล สิ่งของ สถานการณ์ สังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลนั้นใช้ชีวิตอยู่ รวมทั้งการเลียนแบบพฤติกรรมที่ความคิดว่าดี หรือเหมาะสม หรือมาจากการถูกบังคับ

สรุปได้ว่า การเกิดทัศนคติ เกิดจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนนอกระบบโรงเรียน จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการเลียนแบบทัศนคติของคนอื่นที่ตนพอใจ จากอิทธิพลของกลุ่มสังคม และจากอิทธิพลของสื่อ ทั้งสื่อบุคคล และสื่อสารมวลชน

5.4. ประเภทของทัศนคติ บุคคลสามารถแสดงทัศนคติออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

5.4.1 **ทัศนคติทางเชิงบวก** เป็นทัศนคติที่ชักนำไปให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรอื่นๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร ย่อมมีทัศนคติทางบวก หรือ มีความรู้สึกที่ดีต่อสหกรณ์การเกษตร และให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วยการเข้าเป็นสมาชิก และร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ เป็นต้น

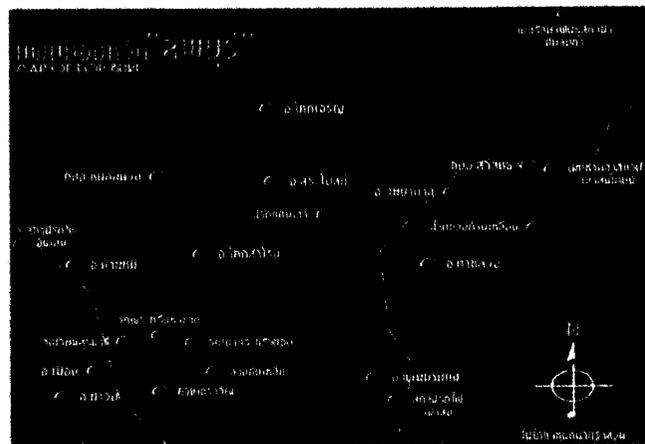
5.4.2 **ทัศนคติทางลบ หรือ ไม่ดี** คือ ทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ หรือ ไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือ หน่วยงานองค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กร และอื่นๆ เช่นพนักงาน เจ้าหน้าที่บางคนอาจมีทัศนคติเชิงลบต่อบริษัท ก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจของเขาจนพยายามประทุพติ และปฏิบัติต่อต้านกฎระเบียบของบริษัทอยู่เสมอ

5.4.3 **ประเภทที่สาม** ซึ่งเป็นประเภทสุดท้าย คือ ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคลหน่วยงานสถาบัน องค์กร และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมีทัศนคตินิ่งเฉยอย่าง ไม่มีความคิดเห็น ต่อปัญหาใดได้เพียง เรื่องกฎระเบียบว่า ด้วยเครื่องแบบของนักศึกษา

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้ว ลพบุรีขาดความสำคัญลงมากจนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดสถาปนาเมืองลพบุรีเป็นที่ประทับอีกแห่งหนึ่งจึงเห็นได้ว่าเมืองลพบุรีมีความสำคัญติดต่อกันมา ยาวนานนับพันปี

6.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางเหนือตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ประมาณ 155 กิโลเมตร หรือทางรถไฟสายเหนือประมาณ 133 กิโลเมตร มีพื้นที่ 6,586.67 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,116,668 ไร่ ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ที่ตั้งและอาณาเขต ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 แผนที่จังหวัดลพบุรี

หมายเหตุ: www.loपुरิ.go.th.

- ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์
- ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี อุรุธยา และจังหวัดอ่างทอง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดสิงห์บุรี

6.1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์

1) ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ 1,170 ตารางกิโลเมตร ในบางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอโคกสำโรง และอำเภอบ้านหมี่ เป็นที่ราบสลับเนินเขา มีเนื้อที่ 4,816.67 ตารางกิโลเมตร ในบางส่วนของอำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกสำโรง อำเภอท่าหลวง และอำเภอพัฒนานิคม

2) ภูมิอากาศ โดยทั่วไปมีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น รับผิดชอบจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิเฉลี่ย 28.3 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละประมาณ 1,147.6 มิลลิเมตร มี 3 ฤดู คือ

- (1) ฤดูร้อน เดือน มีนาคม-พฤษภาคม อากาศจะร้อน และแห้งแล้ง
- (2) ฤดูฝน เดือนมิถุนายน-ตุลาคม อากาศจะชุ่มชื้น
- (3) ฤดูหนาว เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็นสลับร้อน

6.1.4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

1) การปกครอง แบ่งออกเป็น 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอพัฒนานิคม อำเภอโคกสำโรง อำเภอชัยบาดาล อำเภอลำไ้ อำเภอท่าหลวง อำเภอท่ามะกา อำเภอโคกเจริญ อำเภอลำสนธิ อำเภอหนองม่วง มีทั้งหมด 124 ตำบล และ 1,110 หมู่บ้าน

2) ประชากร จังหวัดลพบุรีมีประชากรทั้งหมด 771,519 คน เป็นชาย 370,460 คน และเป็นหญิง 367,431 คน (แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจังหวัดลพบุรี 2549: 2-2) ประชากรส่วนมากเป็นชาวไทยภาคกลางและมีหลายเชื้อชาติ เช่น จีน มอญ ลาว ลาวพวน ที่มา : <http://th.wikipedia.org> สารานุกรมเสรีที่ทุกคนร่วมสร้างได้

3) การศึกษา จังหวัดลพบุรีมีสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 แห่ง ได้แก่ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 1 ตั้งอยู่อำเภอเมืองลพบุรี สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 2 ตั้งอยู่อำเภอชัยบาดาล มีหน้าที่ดูแลจัดการการศึกษาภาคบังคับ นอกจากนี้ยังมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และการศึกษานอกสถานที่ เช่น การศึกษานอกโรงเรียน พิพิธภัณฑสถาน และห้องสมุดประชาชน

4) วัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากจังหวัดลพบุรีมีประชากรหลากหลายเชื้อชาติจึงทำให้แต่ละท้องถิ่นมีประเพณีแตกต่างกันตามเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น

(1) ประเพณีกำฟ้า เป็นของชาวไทยเชื้อสายพวน คือ จะนับถือฟ้าโดยกำหนดวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 โดยมีกิจกรรมการทำบุญ ตักบาตร เมื่อฟ้าร้องครั้งแรกเป็นการเปิดประตูน้ำของผีฟ้าเทวดา เมื่อฟ้าร้องทางทิศใดจะทำนายสภาพดินฟ้าอากาศและการทำมาหากิน

(2) ประเพณีรำโทน เป็นประเพณีที่เกิดหลังสงคราม โลกครั้งที่ 2 นิยมเล่นมากในหมู่ชาวบ้านและข้าราชการในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยมีเครื่องดนตรีหลัก คือ โทน จะช่วยกันตีโทนและร้องเพลงประกอบกับทำรำต่างๆ นิยมเล่นในเวลากลางคืน เพื่อสร้างความสนุกสนานในท้องถิ่น ที่มา <http://library.rits.ac.th/il/lop/trad/culture.html>

6.1.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) ด้านการเกษตร ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตรด้าน
กสิกรรม ได้แก่

- (1) การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่ว อ้อย มันสำปะหลัง ทานตะวัน
- (2) การปลูกพืชสวน เช่น สวนมะม่วง สวนแก้วมังกร
- (3) การทำนา เช่น การปลูกข้าว
- (4) การปศุสัตว์ เช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงโคเนื้อ และเลี้ยงโคนม
- (5) การประมง เช่น การเลี้ยงปลา

2) ด้านอุตสาหกรรม

(1) อุตสาหกรรมแปรรูปจากการเกษตร เช่น โรงงานแปรรูปอาหาร
สัตว์ โรงงานแปรรูปเนื้อสัตว์

(2) อุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

6.1.6 ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

วิสัยทัศน์จังหวัดลพบุรี คือ “เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ
ศูนย์การศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน” (สำนักงานเกษตร
และสหกรณ์ลพบุรี 1 มีนาคม 2548 : 33)

1) การท่องเที่ยวทั่วไป

(1) แหล่งท่องเที่ยวกลุ่ม วัด วัง เวียงละโว้ ได้แก่ พระนารายณ์ราชนิเวศ
เทศสถานปราสาทแขก พระปราสาทสามยอด วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมือง

(2) แหล่งท่องเที่ยวกลุ่ม วิถีชีวิตไทยพวน ได้แก่ ตำบลบ้านกล้วย
ตำบลบ้านทราย ตำบลบางฟุ้ง อำเภอบ้านหมี่

2) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ตำบลหนองบัว
อำเภอพัฒนานิคม น้ำตกวังก้านเหลือง อำเภอชัยบาดาล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสมโภชน์ อำเภอ
ท่าหลวง

3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรทุ่งทานตะวัน ฟาร์มเห็ดขจรวิทย์ สวนองุ่นเพ็ญ
รวิชัย ฟาร์มเลี้ยงนกกระจากเทศ “โอเอซิส” และศูนย์อนุรักษ์ผึ้ง อำเภอพัฒนานิคม
(ดร.รชนี เอมพันธ์ 2549 : 4-23)

6.2 อำเภอพัฒนานิคม

6.2.1 ความเป็นมา

1) ความเป็นมาอำเภอพัฒนานิคม โครงการปรับปรุงระบบแผนและ
พัฒนาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2535 : 1)

ประกาศกระทรวงมหาดไทย แยกพื้นที่อำเภอพระพุทธบาท อำเภอ
แก่งคอย จังหวัดสระบุรี อำเภอโคกสำโรง อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ตั้งเป็นกิ่งอำเภอ
พัฒนานิคม เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2505 ขึ้นกับการปกครองอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี เปิดบริการ
ประชาชน วันที่ 5 เมษายน 2505 ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นอำเภอพัฒนานิคม

2) ความเป็นมาการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

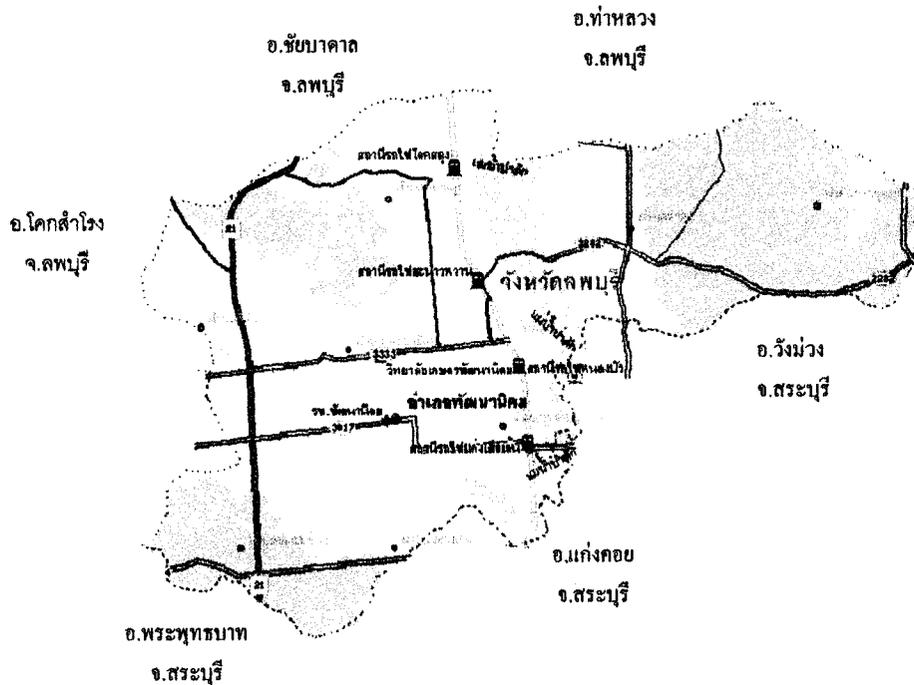
ทานตะวันเป็นพืชที่เกษตรกรในอำเภอพัฒนานิคมปลูกเป็นพืช รุ่น 2
ในปลายฤดูฝน ส่งขายโรงงานเพื่อผลิตน้ำมันพืชทดแทนการนำเข้า ด้วยคุณสมบัติพิเศษของดอก
ทานตะวัน ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าดอกไม้ปกติ กลีบดอกมีสีเหลืองส้มสดสวย และเมื่อบานจะหันหน้า
ดอกไปตามดวงอาทิตย์เสมอ ปี 2542 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเปิดเขื่อนป่าสัก
ชลสิทธิ์ ณ ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม มีพสกนิกรทั่วประเทศร่วมในงานเปิดเขื่อนครั้งนั้น
ระหว่างเดินทางไปยังเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ได้ชมไร่ทานตะวันของเกษตรกร แล้วพึงพอใจที่จะได้ชม
อีก ทางอำเภอพัฒนานิคมจึงได้จัดให้ทุ่งทานตะวันเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการท่องเที่ยว โดย
ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบริษัทเอกชน กำหนดการจัดชมทุ่งทานตะวันใน
แผนพัฒนาเศรษฐกิจด้วย (บรรยายสรุปอำเภอพัฒนานิคม 2548 : 3)

6.2.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอพัฒนานิคมเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดลพบุรี อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียง
ของจังหวัด อยู่ห่างจากจังหวัดลพบุรี ประมาณ 42 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ
170 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอโคกสำโรง และอำเภอชัยบาดาล
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอโคกสำโรง และอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

มีเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียง มีที่ตั้งและอาณาเขตดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 แผนที่อำเภอพัฒนานิคม

หมายเหตุ : ที่ว่าการอำเภอพัฒนานิคม

6.3.3 สภาพทางภูมิศาสตร์

1) ภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับภูเขา พื้นที่ส่วนมากใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร มีภูเขาพญาเดินรง ภูเขาตะเภา ภูเขาสลัดได และมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน

2) ภูมิอากาศ อากาศแบบร้อนชื้น มี 3 ฤดู ดังนี้

- (1) ฤดูร้อน เดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม
- (2) ฤดูฝน เดือน มิถุนายน – ตุลาคม
- (3) ฤดูหนาว เดือน พฤศจิกายน - มกราคม

6.3.4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

1) หน่วยการปกครอง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

(1) องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 9 ตำบล ได้แก่ ตำบล พัฒนานิคม ช่องสาริกา โลกสูง หนองบัว มะนาวหวาน ดิลัง ชอนน้อย ห้วยขุนราม น้ำสุด มี ทั้งหมด 89 หมู่บ้าน

(2) องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ที่เป็นเทศบาล มี 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลพัฒนานิคม และเทศบาลตำบลแก่งเสือเต้น

2) ประชากร อำเภอพัฒนานิคม มีประชากรทั้งหมด 56,528 คน ชาย 27,892คน หญิง 28,636 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง 2549)

3) การศึกษา การศึกษาภาคบังคับขึ้นกับสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 2 และมีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ส่วนมากศึกษาต่อในจังหวัดลพบุรี ประชากร ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ

4) การคมนาคม การคมนาคมติดต่อภายในอำเภอ และระหว่างอำเภอ มี สายสำคัญ ดังนี้

(1) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 21 (สายสระบุรี – หล่มสัก)

(2) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3017 (ลพบุรี – วังม่วง)

(3) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3333

(4) ทางหลวงชนบท ซอย 21 – วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลพบุรี

(5) ทางหลวงชนบท ซอย 24 – โลกสูง

(6) ทางหลวงชนบท ซอย 14 – ช่องสาริกา

(7) ทางหลวงชนบท ซอย 27 – มะนาวหวาน

6.3.5 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชากรประกอบอาชีพต่างๆ ดังนี้

1) เกษกรรม

(1) การปลูกพืช ได้แก่ ข้าวโพด ข้าว ถั่ว มันสำปะหลัง อ้อย

ทานตะวัน

(2) การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ปลาตุ๊ก ปลาตะเพียน ไก่ หมู โคเนื้อ โคนม

และเลี้ยงผึ้ง

2) ลูกจ้าง พนักงานบริษัท ในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น โรงงานแปรรูปอาหารสัตว์ โรงงานแปรรูปเนื้อสัตว์ และโรงงานผลิตและขยายพันธุ์พืช

3) ธุรกิจส่วนตัว ได้แก่

(1) ค้าขายในสถานที่ของตนเอง

(2) ค้าขายเคลื่อนที่ตามจุดนัดต่าง ๆ

(3) ค้าขายเคลื่อนที่ ณ จุดท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

6.3.6 แหล่งท่องเที่ยว

1) แหล่งท่องเที่ยวทั่วไป

(1) เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ตำบลหนองบัว

(2) โบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม

(3) ชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้ง ตำบลโคกสูง

2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

(1) ฟาร์มเห็ดขจรวิทย์

(2) สวนอุนง์เพ็ญธวิษ

(3) ฟาร์มเลี้ยงนกกระจอกเทศ

(4) ศูนย์อนุรักษ์ผึ้ง

3) แหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

(1) พื้นที่การปลูกทานตะวัน ทั้งหมด 21,374 ไร่ ได้แก่

- ตำบลน้ำสุค	จำนวน 250 ไร่
- ตำบลพัฒนานิคม	จำนวน 2,500 ไร่
- ตำบลห้วยขุนราม	จำนวน 250 ไร่
- ตำบลชอนน้อย	จำนวน 6,097 ไร่
- ตำบลช่องสาริกา	จำนวน 3,993 ไร่
- ตำบลมะนาวหวาน	จำนวน 4,936 ไร่
- ตำบลหนองบัว	จำนวน 3,348 ไร่

(ข้อมูลพื้นที่ปลูกทานตะวัน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี2549:3)

(2) พื้นที่การปลูกทานตะวันที่กำหนดเป็นจุดท่องเที่ยวหลัก ได้แก่

- ตำบลชอนน้อย	จำนวน 500 ไร่
- ตำบลช่องสาริกา	จำนวน 300 ไร่
- ตำบลพัฒนานิคม	จำนวน 300 ไร่
- ตำบลหนองบัว	จำนวน 300 ไร่

รวมทุ่งทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยวทั้งสิ้น 1,400 ไร่ (ข้อมูลพื้นที่

การปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี2549:2)

ทางอำเภอพัฒนานิคมได้จัดงานการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน ประจำปี 2549 ณ ถนนสาย 4 ซอย 19 – 20 หมู่ที่ 4 ตำบลชนน้อย อำเภอพัฒนานิคม จังหวัด ลพบุรี เพื่อกำหนดการท่องเที่ยวชมทุ่งทานตะวันบาน ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2549 ถึง วันที่ 7 มีนาคม 2549 ตามแผนการปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวกำหนดวันชม ทุ่งทานตะวันได้ตรงกับวันบานของดอกทานตะวัน (คำสั่งอำเภอพัฒนานิคม ที่ 311/2549 ลง วันที่ 13 กันยายน 2549)

วิสัยทัศน์อำเภอพัฒนานิคม “เศรษฐกิจดี มีสุขภาพสมบูรณ์ เพิ่มพูนความรู้คู่คุณธรรม นำความ
ปลอดภัย ใช้ความสามัคคี มีชุมชนเข้มแข็ง”

คำขวัญอำเภอพัฒนานิคม

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์งามตระการ	สูงตระหง่านเขาพญาเดินธง
ดงน้ำผึ้ง โคนมไก่อเนื่อ	งามมากเหลือทุ่งทานตะวัน
พิพิธภัณฑ์บ้านโป่งมะนาว	อารยธรรมยืนยาวพัฒนานิคม

6.3.7 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- 1) จัดงานกินไข่ คี๋นม ชมเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ครั้งที่ 2 ณ บริเวณเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์
- 2) เทศกาลทุ่งทานตะวันบาน อำเภอพัฒนานิคม
(แผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจอำเภอพัฒนานิคม 2549:3)

7. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 ผลการวิจัยการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

ผลการจัดลำดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่าทุ่งทานตะวันมีค่าคะแนนเฉลี่ยตัวชี้วัดสูงสุด เป็นลำดับที่ 1 เท่ากับ 2.53 คะแนน (ดรรชนี เอมพันธุ์และคณะ 2549 : 3-17) จำนวนผู้เข้าชมทุ่งทานตะวันในปี 2548 ประมาณ 500,000 คน มีเงินหมุนเวียนไม่น้อยกว่า 370 ล้านบาท (แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ จังหวัดลพบุรี 2549 : 2-9)

7.2 ผลการวิจัยการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของตัวกลางในการสื่อความหมายการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี บุญบง กฤษณะโยธิน (2534: 83) สรุปว่า สื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวได้แก่

เครื่องหมายและแผ่นป้าย รองลงมา คือ เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ ด่ำที่สุดได้แก่ นิทรรศการ และเอกสารแจกและให้สังเกตว่า นักท่องเที่ยวใช้สื่อต่างๆ ในจำนวนปานกลางถึงน้อย สาเหตุสำคัญ เพราะนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการมีอายุน้อย มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา มีรายได้น้อย เดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม โดยใช้บริการมักรักเข้าชมพื้นที่เป็นกลุ่ม จำนวนกว่าครึ่งเป็นการมาเที่ยวซ้ำ และมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนเพลิดเพลินมากกว่าจะแสวงหาความรู้ ลักษณะของ นักท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้มีความสนใจและต้องการใช้สื่อต่าง ๆ น้อยลงไปด้วย

ชัชวาล เอื้อสุวรรณ (2544:115-117) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีสวนรุกขชาติน้ำตกรารทอง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว การมีตำแหน่งในชุมชน และทัศนคติต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวตามลำดับ